

Bourgeois

Left overs

Bourgeois Leftovers, the exhibition of the 2012 – 2013 de Appel Curatorial Programme, hosts a group of unlikely conversation partners at de Appel arts centre. The exhibition presents thirty-two early twentieth-century Dutch and Belgian paintings from the Van Abbemuseum collection, together with commissions and contributions from nineteen contemporary artists.

20.4. ———
16.6.2013

De tentoonstelling Bourgeois Leftovers is samengesteld door de participanten van het Curatorial Programme 2012-2013. Deze zes curatoren brachten een aantal ongebruikelijke gesprekspartners samen in de Appel arts centre. De tentoonstelling neemt tweeëndertig vroeg twintigste-eeuwse schilderijen uit de verzameling van het Van Abbemuseum – die niet zijn opgenomen in de permanente collectieopstelling – als uitgangspunt. Negentien hedendaagse kunstenaars reageren op deze 'leftovers'.

October 3, 2012,
Eindhoven

In October 2012, on a visit to the Van Abbemuseum in Eindhoven, we – the six curators of the exhibition – encountered the selection process for the museum's upcoming collection reinstallation. In one of the public galleries, A4 papers representing the entire permanent collection lined the walls; other print-outs were stacked on tables and in piles on the floor. A number of these papers had been cast aside, with a scribbled note: "Bourgeois Leftovers." These paintings had not been selected for the new display, as the planned narrative would favour works with more art-historical weight and a more explicit connection to the history of modernism. While some of the leftover paintings were qualitatively impressive, they could be considered average in comparison to the works actively chosen to represent the museum's collection.

November 15, 2012,
Amsterdam

We had left the museum on that day in October knowing only from our cursory glance that the paintings included figurative still lifes, landscapes, and portraits. The label they had been given, "Bourgeois Leftovers," however, raised questions of political and aesthetic judgement, and the ways in which value is applied to art objects. The pairing of the words "bourgeois" and "leftovers" is decisive (and divisive) but also incongruous enough to be opened up. A "Bourgeois Leftover" to whom? Despite being leftovers from one discussion, they were likely desired by others. The pile of A4s eventually became our McGuffin, the catalyst for the current exhibition at de Appel.

April 18, 1936,
Eindhoven

Produced between c. 1910 and 1939, many of the historical paintings exhibited in Bourgeois Leftovers were acquired by the Van Abbemuseum from the collection of cigar manufacturer Henri van Abbe. He donated the building that became the eponymous institution,

founded on April 18, 1936, one of the first museums for contemporary art in Europe. Further funds were employed to purchase twenty-six paintings from the private collection of contemporary art van Abbe had amassed during the interbellum period. The painters whose work van Abbe collected were members of movements in various parts of the Netherlands and Belgium that did not gather extensive international acclaim. They belonged to groups such as the Bergense School of plein-air artists, the Magic Realists, the Hague School, the Flemish Expressionists, and the Amsterdamse Joffers, the latter a group of women artists who worked and exhibited together regularly in the early twentieth century. In the paintings one can see traces of the avant-garde, but the artists largely chose to work in more traditional and naturalistic ways.

1940 – 2012, Eindhoven

Early directors of the Van Abbemuseum acquired works to augment Henri van Abbe's founding collection. Later, post-war directors Edy de Wilde, Jean Leering, and Rudi Fuchs began to orientate themselves in relation to international art centres in London and New York, instead of focusing resources and attention on local practices. As such, the paintings in the exhibition are both a vital part of the institution's history, as well as outliers in the current Van Abbemuseum collection. The museum's policy dictates, however, that these works shall not be de-acquired, should their value rise again, or in the unexpected case that they fall into favour once more. It is both a specific and a common condition; most museums retain a certain surplus in their depots, and many interconnected conditions determine what becomes accessible to the public and under which circumstances this occurs.

December 1, 2012,
Amsterdam

Taking up these paintings from the Van Abbemuseum's collection was a means of deliberately re-visiting a group of existing works together,

with the backdrop of today's intensive and excessive production. These paintings were of particular interest as they represent a kind of practice so rarely discussed in contemporary art circles, apparently out of time with current discourses and the primacy placed on newness. Resonances between the interbellum period and present emerged (a moment of austerity, the sense of an ending) and this historical distinction became less obvious. Several of the artists from the Van Abbemuseum collection studied at the Rijksakademie, they have exhibited at the Stedelijk Museum, and have won the Prix de Rome. It is supposed that these paintings and ones similar to them cannot belong to a progressive ideology concerning art. The next query would reasonably concern the nature of progressive thought, and what this is in the discourse of contemporary art?

December 6 – 9, 2012,
Beetsterzwaag

The idea of leftovers and the bourgeois have both been inscribed in the project since the beginning, as indicated by the label with which we found the paintings and later adopted as our title. Discussions in Beetsterzwaag touched on the collapse of two different discourses, that of modernism, as well as the bourgeoisie as a style and ideology. The bourgeoisie: the owners of the means of production in the Marxist sense; a class of individuals with a particular social etiquette, taste, and values; but also, Walter Benjamin as the bourgeois man who sees the impossibility of sitting at the table and continuing this harmonious life. Is there still value in the discourse of the bourgeois? What will be the "bourgeois leftovers" from our current post-financial-crisis era?

January – March, 2013,
Amsterdam

It is a challenge to explore the possibilities of these historical works without prescribing their meaning; to have a conversation with an inanimate object. Following the premise of the paintings as new conversation partners and the notion of

co-producing meaning, we extended the discussion to a varied group of contemporary artists with sensibilities and practices we thought would be galvanized by the prospect of working with us around this collection, and vice-versa. In the broadest sense, the nineteen contemporary artists largely work conceptually and with language, keeping focus on socio-political readings of this group of paintings, as well as the ways in which meaning shifts with words and with the juxtaposition of visual languages.

Including contributions by contemporary artists in Bourgeois Leftovers could be interpreted as setting up a dialectical if incongruous relationship in which progressive ideology converses with a conservative collection; or, it can move beyond these distinctions to create something else entirely.

April 20 – June 16, 2013,
Amsterdam

From our perspective at this point, two main approaches come to the fore in the exhibition. The first considers each painting as a guest within de Appel's exhibition spaces with individual histories and unique conditions. The second sees the paintings as a conceptual entity: a group of leftovers, the surplus of a collection. From this angle, the group becomes a metaphor for present-day questions of the role of cultural heritage in the context of populism; collection and de-acquisition policies of museums during times of economic austerity; notions of artistic and financial value, how this is determined and by whom. These are concerns in the Netherlands, but also in other countries, where collecting institutions are redefining their principles. In this way, Bourgeois Leftovers gives an opportunity to reflect on the conditions of artistic production and the decisions that dictate value.

AYREEN ANASTAS

RENE GABRI

A. The title of this work refuses to give itself.B. The title of this work is 'on strike'.

2013, materials variable

The artists Ayreen Anastas and Rene Gabri propose to use the duration of the exhibition and their distance from Amsterdam as elemental parts of their contribution. Over the course of this exhibition at de Appel arts centre, they will be mailing traces of movements – intellectual, political, emotional, spatial, temporal – establishing some dialogue with or departing from the notion of “bourgeois leftovers”.

The display or performance of these works will be determined on a case-by-case basis.

AYREEN ANASTAS

I am not as much as I would like, as far as I could, if I was not myself one. If I were one, for sure I would, and then something afterwards will most likely happen. Thinking about it makes me feel the same and why then should I write it. Thinking that repeating in language and a biography is something to avoid, habitually when and especially. Avoidance is a mode of silence. The space is shrinking je ne sais quoi no entries found yet still hoping and feeling she felt like she was giving a wide berth.

RENE GABRI

How much should he write to fulfill the task to fill in the blanks. I am a bit of a character a letter, a figure, a symbol, a sign, a mark, a line. How long? How long will it take for the world to know that ecology has more than seven characters, that economy is not wealth, in terms of production and consumption of goods and services. A possibility of something happening: join forces, combine, band together, ally, cooperate, collaborate, work together, pull together, team up, hitch up, hook up, twin.

JOHANNA BAUER-STUMPF, Antinous, 1935, oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

Johanna Bauer-Stumpff (*1873 – †1964) attended the Rijksakademie van beelden

de kunsten in Amsterdam, and studied under August Allebé and Antoon Derkinderen. Bauer-Stumpff travelled to and painted in India, Egypt, and France. She was a prominent member of the Amsterdamse Joffers, a group of women artists who met frequently and exhibited together in Amsterdam in the early twentieth century. Her paintings mostly depict cityscapes, interiors, still lifes, and portraits, in a realistic style.

RUTH BUCHANAN, A Condition, 2013, coated steel support structure, audio, 9'06"

Three paintings from the Van Abbemuseum collection hang upon a free-standing and flesh-toned grid: Bart Peizel's Still Life with Books (1933) and Dirk Nijland's Still Life with Nautical Instruments (Homage to Conrad) (1935) and Still Life with Skull (1932), selected as they depict language (the written word), which is always contingent on time and place. This support mimics the conditions in which the paintings are habitually kept (the depot), as well as common display systems for transient reading materials, newspapers, periodicals, and paperbacks. An accompanying audio narrative addresses the circumstances of this encounter and the conditions through which communication is possible.

Ruth Buchanan (1980) is a New Zealand artist currently living in Berlin. Recent solo exhibitions include: On or within a scenario, Hopkinson Cundy, Auckland (2013); Put a curve, an arch, right through it, Krome Gallery, Berlin (2012); Eigenwillige Zeichensetzung, Grazer Kunstverein, Graz (2011); Lying Freely, Casco Office for Art, Design and Theory, Utrecht (2010). Recent group exhibitions include Version Control, Arnolfini, Bristol (2013); Loosely Speaking, Gertrude Contemporary, Melbourne, (2013); and Diagrams, Bielefelder Kunstverein, Bielefeld (2012). Buchanan actively initiates and contributes to print based projects and published the artist's book The weather, a building with Sternberg Press in 2012.

JOTA CASTRO, Polvo y Ceniza, 2013, drawings

In a room full of sketches and diagrams that mirror his mental process, the artist rehearses multiple ways of eliminating the paintings from the Van Abbemuseum collection. Jota Castro's works offer a radical critique of the internal logic of museums; of the excess created by the urge to collect and the processes through which art is canonized.

Jota Castro (1965) is an artist and curator with a background in law and politics. As an artist he uses photography, sculpture, video and installations to address issues of social relevance with politically incorrect humour. Castro's work has been featured biennials in Venice, Tirana, Prague, Sydney, Moscow and Gwangju. Recent curatorial projects include Dublin Contemporary (2011) and The Fear Society at the Pabellón de la Urgencia for the 53rd Venice Biennial (2009). In 2009, he successfully negotiated for the Region of Murcia's candidacy for Manifesta 8. In 2010, he co-curated Spasticus Artisticus at the Ceri Hand Gallery in Liverpool. Castro is a consulting editor for Janus magazine in Belgium and Nolens Volens in Spain, and he teaches at the European University of Madrid. He is currently based in Brussels.

ARNOUT COLNOT, Still Life with Blackcocks, undated, oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

Arnout Colnot (*1887 – †1983) was largely self-taught, though he attended classes at the Dagtekenschool for Applied Arts in Amsterdam. Colnot worked as both a painter and a printmaker, and was considered part of the Bergense School – a group of artists working near Bergen in Noord-Holland who were influenced by Expressionism and Cubism. He was a member of the artists' societies Arti et Amicitiae and Sint Lucas in Amsterdam.

LUCIE VAN DAM VAN ISSELT, Watercress with Plover Eggs, 1939, oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

Lucie van Dam van Isselt (*1871 – †1949) studied at the Academy of Fine Arts in The Hague, and later received lessons in etching and lithography from Auguste Morisot in Lyon. In 1907, after a period of inactivity, van Dam van Isselt left her first husband to dedicate herself to her painting. She made primarily genre scenes, floral arrangements, and still lifes. After a period of living and working in Veere, van Dam van Isselt moved to The Hague, where she exhibited regularly with the artists' associations Pulchri Studio and the Haagse Kunstkring.

DINA DANISH, The Witch and a Shipwreck Full of Paintings, 2013, materials variable

Dina Danish acquires the books depicted in Bart Peizel's Still Life with Books (1933) and uses them as a starting point to cross-examine the painter's biography. She re-creates and projects a photograph of the painting with new additions including the original swimming certificate of Peizel's wife, Thérèse Ansingh (aka Sorella), one of her paintings, and Bart's attractive self-portrait, shedding further light on their failed relationship. Hans Ansingh, Peizel's wife's nephew, provides a voiceover, describing Peizel's disdain for modern art. Other stories emerge of the boxes of candy Sorella sent to herself to make Bart jealous, a sunken boat full of paintings, and his destroyed paintings in imitation of his nemesis Mondrian.

With special thanks to Hans Ansingh for his generous contributions.

Dina Danish's (1981) work combines conceptual art's preoccupation with language and structure with an interest in humour, misunderstanding, and mistranslation. Danish was artist-in-residence at the Rijksakademie van Beeldende Kunsten in Amsterdam in 2009-2010; A.i.R. Dubai; Fondazione Spinola Banna Per L'Arte, Turin, 2011; and PiST///, Istanbul, 2012.

Danish is the winner of the Celeste Curator's Choice Award, 2012, and Illy Present Future award at Artissima 18. Recent solo exhibitions include Re-Play: Back in 10 Minutes, SpazioA, Pistoia, Italy (2012); A Matter of Time, Galerie Barbara Seiler, Zurich (2011); and Shmina Shmanish, Jeanine Hofland, Amsterdam, 2011. Danish resides mainly in Amsterdam.

A selection of short stories by LYDIA DAVIS, acting as extended labels for six of the paintings from the Van Abbemuseum collection:

In a House Besieged
Men
Suddenly Afraid
The Outing
The Fish
They Take Turns Using
a Word They Like

Credits: The Collected Stories Of Lydia Davis, Atlas Contact, NL; first volume published as Bezoek aan haar man, May 2011; second volume published in the Netherlands as Varianten van ongemak, October 2012.

Lydia Davis (1947) is a writer of short stories and an award-winning translator of French authors, including Proust and Flaubert. Davis' work is acclaimed for its pithiness and humour. Her story collections include The Collected Stories of Lydia Davis (2009), Varieties of Disturbance (2007), and Almost No Memory (1997), and the novel, The End of the Story (1995). Davis is based near Albany, New York.

JUDITH DESCHAMPS,
A Talk to the Leftovers,
 2013, installation, re-creation of a space with chairs, table, beamer, speakers, images

A Walk to the Leftovers,
 2013, guided tour of the exhibition Bourgeois Leftovers

On May 26th, 2013, Judith Deschamps gave a guided tour titled A Walk to the Leftovers. The tour questioned the uncertainty of the reality, continuously crossed by other times. On May 26th, 2013, Judith Deschamps will give the same tour, A Walk to the Leftovers, and will focus on leftovers, excess, and more particularly about what she considers to be "ghosts". With the presence of a cultural mediator, the artist will go through the exhibition and

will then examine her own installation.

Judith Deschamps (1986) studied theatre in the Sorbonne Nouvelle in Paris 3 where she experienced staging with a theatre company. She then studied scenography mixed with visual and media arts in the University of Quebec in Montreal and in the Decorative Arts School in Strasbourg. Since graduating in 2011, Deschamps has participated in several international solo and group exhibitions as Cartier Theatre in Montreal (CA), Delko Gallery and FRAC Bretagne in Rennes (FR), The Kunstverein and T66 in Freiburg (DE). Playing with different modes of representation, her artistic research produces realities in order to examine reality; fascinated by its porosity and uncertainty, she creates doubles and copies, constantly moving it into other times. Deschamps lives and works in Strasbourg.

JACOB DOOYEWAARD,
Still Life with Pewter Pitcher, 1935, oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

Jacob Dooyewaard (*1876 – †1969), brother of artist Willem Dooyewaard, studied Art Education at the Rijksnormaalschool in Amsterdam. Early in his career, while in Amsterdam, Jacob Dooyewaard worked in a colourful, Impressionist manner. In 1900, he moved to Laren, a quieter town in the Gooi region, where he focused mainly on interior scenes and portraiture. Jacob was a member of the Pulchri Studio in The Hague, the Painter Association (Gooische Schildersvereniging) in Laren, and Arti et Amicitiae and Sint Lucas in Amsterdam. His works are in the collections of the Singer Museum in Laren, the Stedelijk Museum in Amsterdam, and the Gemeentemuseum in The Hague.

WILLEM DOOYEWAARD,
Tago, Sitting Down,
 undated, gouache on paper. Collection of the Van Abbemuseum

Dress Making, undated,
 gouache on paper.
 Collection of the Van Abbemuseum

Willem Dooyewaard (*1892 – †1980), brother of artist Jacob Dooyewaard, was educated in Applied Arts at the Rijksnormaalschool in Amsterdam. At age twenty, Willem left the Netherlands for the Dutch East Indies, where he studied with the Austrian artist Roland Strasser in Sumatra. He travelled extensively throughout the region, and to China, Mongolia, Japan, and later in his life to Southern France and Northern Africa. He was highly influenced by his experiences on these trips, and depicted them in an Impressionistic style. During his lifetime, Willem exhibited internationally in London, Brussels, New York, Berlin, and Antwerp, as well as throughout the Netherlands. Later in his life, he joined his brother in Laren.

MARLENE DUMAS,
Rejects, endless series,
 mixed media on paper

Marlene Dumas exhibits from her ongoing series Rejects: drawings that she has neither selected as final works, but nor has she chosen to discard or to sell them. Each portrait has been worked and re-worked; new layers have been added, features scratched at, cut out, and painted over as the artist resists the drawings' failure. Dumas continues to preserve, exhibit, and add to this unruly collection, demonstrating her unwillingness to judge, in relation to both aesthetic criteria and her oeuvre as a painter. More broadly, the Rejects' struggle between cherished and discarded objects questions the basis of judgment and selection.

Marlene Dumas (1953) studied the Fine Arts at the University of Cape Town, South Africa (1972 – 5) before moving to Amsterdam to attend de Ateliers '63 in Haarlem, NL (1976 – 8). Dumas is renowned internationally for her emotionally- and politically-charged paintings of the human figure, derived from personal experience as well as imagery sourced from pop culture, the media, and her ongoing archive of photographs and clippings. Dumas also has a strong interest in language, and her writings have been collected in the

publication, Sweet Nothings (1998). The artist has exhibited her work extensively, including retrospectives at the MoMA, New York (2008) and the Museum of Contemporary Art, Los Angeles (2009). In 2012 she was awarded the Dutch State Prize for the Arts, the Johannes Vermeer Award. Dumas lives and works in Amsterdam.

CHRIS EVANS, Untitled (de Appel Curatorial Programme, 2013), 2012 – ongoing. A painting – commissioned to supplement the oeuvre of a single deceased artist – anonymously donated to a public collection

Chris Evans' (1967) work often evolves through conversation with people from diverse walks of life, selected in relation to their public life or symbolic role: the directors of a leading champagne house, a former member of the British Constructivists, the CEO of a Texas pharmaceutical company, a selection of elderly Italian politicians etcetera. Sculptures, letters, drawings, film scripts and unwieldy social situations created as a result of this, are indexes of a larger structure through which Evans deliberately confuses the roles of artist and patron, genius and muse. Recent solo exhibitions have been held at Juliette Jongma, Amsterdam (2012); Marres, Maastricht (2010); Mala Galerija, Ljubljana (2010); and Objectif Exhibitions, Antwerp (2009). Evans' work has also been shown in group exhibitions at Witte de With, Rotterdam (2012); the Taipei Biennial (2010); and ICA, London (2009), among others. Evans is based in London.

EDGAR FERNHOUT,
Portrait of a Lady, 1937,
 oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

Edgar Fernhout (*1912 – †1974) is the son of Charley Toorop and the grandson of Jan Toorop, two renowned Dutch artists. He had no official art education, but taught art students in Haarlem at de Ateliers '63 and in s' Hertogenbosch at the Art Academy. Fernhout was very influenced by nature, visible in his landscapes and seascapes. His early work (still

lives and portraits) was highly realistic, and he gradually moved towards abstraction throughout his career.

JOHANNES FRANKEN, Portrait of Eliza, 1939, oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

Regardless of appearances, if one is speaking of financial value, Portrait of Eliza has the lowest insurance value of the exhibited paintings from the Van Abbemuseum, 50 euros.

Johannes (Jan) Franken (*1878 – †1959) studied art in Cologne, and at the *École des Arts Décoratifs de Paris*. He worked as a painter of still lifes and portraits, and developed his figurative style through training with Frits Jansen. Franken was a member of The Hague's artists' associations *Pulchri Studio* and the *Haagsche Kunstkring*. His works are held in the collections of the *Gemeentemuseum in The Hague* and the *Singer Museum in Laren*.

JAN GOEDHART, Untitled, 1933, oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

Untitled, donated to the Van Abbemuseum recently, depicts Henri van Abbe's mother

Jan Goedhart (*1893 – †1975) was trained at the *Rijksakademie van beeldende kunsten in Amsterdam*. Goedhart had a special interest in maritime scenes, but produced a broad oeuvre consisting also of cityscapes, landscapes, still lifes, portraiture, and mythological and biblical scenes. He worked, with the exception of during the war, alternately in the Netherlands and Germany. Goedhart received royal subsidies three times and was commissioned to portray members of the royal family. Goedhart's paintings are mainly held in private collections; in 2009, the *Museum Rijswijk in Rijswijk, the Netherlands*, presented a solo exhibition of his work.

HERMAN HEIJENBROCK, Steel Factories in Wales, 1937, oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

Herman Heijenbrock (*1871 – †1948) studied at the *Teken-academie in Rotterdam*. He travelled through Western Europe, first working as a draftsman and journalist before becoming a painter of harbour scenes, landscapes, and industries. Heijenbrock was active in supporting improved working conditions in the late nineteenth and early twentieth century, and many of his works were inspired by factories and their workers. In 1929, Heijenbrock founded the *Museum van den Arbeid (Museum of Labour) in Amsterdam*.

GEORG HERING, Fisherman from Volendam, 1931, oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

Georg Hering (*1884 – †1936) attended the *Kunstgewerbeschule in Hamburg*, where he studied with *Lovis Corinth*. During his time in the Netherlands, he visited "authentic" Dutch villages including *Edam and Volendam* as well as the artists' colonies in *Laren and Blaricum*. In these locations, Hering looked to the local fishermen, farmers, and village life as subjects for his paintings, etchings, and drawings.

JAN VAN HERWIJNEN, Forest View, 1936, oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

Jan van Herwijnen (*1889 – †1965) had no formal training but undertook study trips to *Paris, Southern France, Spain, Finland, and Italy* to develop his painting and drawing skills. In 1919, after hospitalization for mental illness, van Herwijnen began portraying his fellow patients at the *William Arntsz Foundation in Utrecht*. Later in his life, he also produced landscapes, cityscapes, and still lifes. In 1947, van Herwijnen created a series of dead portraits featuring corpses. Since 2005, his series of life-size chalk drawings of psychiatric patients from 1919 have been on permanent loan to the *Museum of Modern Art, Arnhem*.

WILL HOLDER, Reproduction of Edgar Fernhout, "Damesportret"/Portrait of a Lady, (1937) "...for single mothers." 500 four-colour offset postcards, produced and sold by *Van Abbemuseum, Eindhoven, 2013*

Will Holder (1969) is a typographer and writer, preoccupied with conversation as tool and model for a mutual and improvised set of publishing conditions – whereby the usual roles of commissioner, author, subject, editor, and designer are improvised and shared, as opposed to assigned and pre-determined. Holder is editor of *F.R.DAVID*, a journal concerned with reading and writing in the arts. In 2009 he co-curated *Talk Show (with Richard Birkett)* at the *Institute of Contemporary Arts (ICA)*, an exhibition and season of events concerning speech and accountability. Together with *Alex Waterman*, he is editing and designing *Yes, But Is It Edible?*, a biography of American composer *Robert Ashley* for four or more voices (*Vancouver: New Documents, forthcoming, 2013*). Holder has been teaching at the *Rietveld Academie, Amsterdam* since 1996, and is based in *London*.

JUGEDAMOS, Pastapun met mint oyster, performance, *de Appel arts centre, May 12, 2013, 18:00*

[Knock knock at the door]
"How's that?"

Baron stands up, takes out his cigar and freezes with a spoon in his hand.

Pastapun met mint oysters pops up out of the blue, as a weird dessert or an improvised dish from the fridge's left over food.
"Na chukos la jugedamos a booch".

Everybody stares at the evening distraction with a curiosity to have a taste.

Jugedamos is a collaborative pun invented by *Jurgis Paškevičius, Géraldine Longueville, and David Bernstein* that plays according to the context where it's hosted. The artists produce a new language that translates the looseness of both understanding and misunderstanding to generate stories, theories and displays.

Jugedamos have exhibited at *Walden Affairs (Den Haag)*, *SculptureCenter (New York)*, and recently performed the *Superusurpedsupper* for the *Collecting Matters Fellowship (Nomas Foundation, Kadist Art Foundation, and David Robert's Art Foundation – held in Rome)*.

EDUARD KARSEN, Beguinaage in Autumn, undated, oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

Eduard Karsen (*1860 – †1941) attended the *Rijksakademie voor beeldende kunsten in Amsterdam*, where he was taught by *August Allebé*. At the time, Karsen befriended a number of young artists including *George Hendrik Breitner, Antoon Derkinderen, Isaacs Israels, Jan Toorop, and Floris Verster*, who became influential figures in the late nineteenth-century art scene. Karsen painted moody urban and rural scenes reminiscent of the *Hague School*, and with little human presence. His works are held in the collections of the *Rijksmuseum* and the *Kröller-Müller Museum*.

CONRAD KICKERT, Still Life with Fish and Birds, 1931, oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

Conrad Kickert (*1882 – †1965) worked alternately in the Netherlands and France until the age of forty, after which he remained in Paris. He was a self-taught painter and illustrator of portraits, landscapes, and still lifes whose earlier works, especially, demonstrate a Cubist influence. Kickert was known for painting with a palette knife rather than a brush, creating heavy, dark compositions. Alongside his artistic practice, Kickert worked as an art critic for magazines such as *de Groene Amsterdammer*.

WILLEM KNIP, Les Matiques at Night, 1933, oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

Willem Knip (*1883 – †1967) was a painter of the *Laren School*. This group of artists followed *The Hague School* of realist painters, applying mostly an Impressionistic brush stroke. The pristine

and untouched landscapes surrounding Laren drew a community of artists, including Knip, who chose to live and work in the area. Knip studied Applied Arts in Amsterdam, Haarlem, and Paris, before travelling to France, Italy, and Spain. He worked as a painter and watercolourist, concentrating on traditional subjects of landscapes, harbour scenes, and still lifes.

ALISON KNOWLES, TIME SAMPLES, 2010 – 2013

Alison Knowles asks the curators to create this small exhibition within this exhibition. Using a taxonomy based on chance and playful associations, these labels demonstrate the process of inscribing meaning and value through language. Perhaps at first appearing to be pulled from a catalogue of personal memories and references, the source of these phrases remains unclear, asking the viewer to fill the gap between language and object with one's own speculations. The viewer is welcome to pick up and examine the objects.

ALISON KNOWLES, SHOES OF YOUR CHOICE for Wies 1962, 2013

Knowles offers a characteristically Fluxus response to the exhibition invitation. Based on one of her most well-known Event Scores in which an audience member is invited to come forward and describe a pair of his or her shoes, SHOES OF YOUR CHOICE for Wies 1962 is both a call-back to this seminal work, and an homage to de Appel arts centre's founding director Wies Smals.

Alison Knowles (1933) is a New York-based artist known for her soundworks, performances, publications, and installations. A founding member of Fluxus, Knowles produced what may be the earliest book object, a can of texts and beans called the Bean Rolls, in 1963. In addition to her book-based work, Knowles is well-known for her event scores, including The Identical Lunch (1969), a score based on her habit of eating the same food at the same time each day. Other

event scores and performances include Make a Salad (1962), Shoes of Your Choice (1963), and The Shoemaker's Assistant (1977). Knowles also composed the Notations book of experimental composition with John Cage, and has collaborated with artists including Marcel Duchamp and George Brecht. On the occasion of Documenta X, Knowles was appointed Guest Professor.

MATTHIEU LAURETTE, THINGS (Purchased With Funds Provided By), (2010 – 2020), installation composed of a series of 50 contracts and a neon

THINGS (Purchased With Funds Provided By) is an ongoing project that Matthieu Laurette has conducted since 2010. At de Appel arts centre, the visitor can purchase objects for Laurette's personal use in his studio, such as an espresso coffee machine, a tea cup designed by Walter Gropius or a piece of Dutch design furniture. The visitor pays the retail price of the object thus becoming a collector; in return, he or she will receive a contract bearing a photograph of the object co-signed by him-or herself and the artist. Laurette considers the "Bourgeois Leftovers" paintings as commodities from their own time, and takes them as the point of departure for his choice of objects for sale at de Appel.

Matthieu Laurette (1970) is a conceptual artist who works in a wide range of media, from TV and video to installation and public interventions. He explores various strategies to examine the relationships between conceptual art, pop art, institutional critique, economics, and contemporary society. Laurette's work has been exhibited extensively at various institutions such as Solomon R. Guggenheim Museum in New York (1998); Palais de Tokyo, Paris (2003 & 2006); Stedelijk Museum, Amsterdam (2005); MoMA, New York (2007); Gaudel de Stampa, Paris, France (2012). Laurette resides in Paris and Besançon.

GABRIEL LESTER, Cookie 1 & 2 (Koekeloeren 1 & 2), 2013, two cuculorises, two paintings from the Van Abbemuseum collection, tripods, lights.

The cookie or coo-koo is short for cuculoris, which is sometimes spelled as cuculoris, kookaloris, cookaloris or cucalorus. The cookie is a device in lighting film, theatre, or photography. It is used to cast silhouettes or shadows creating decorative illumination. This creates a more natural appearance and can be used to simulate an environment outside of the frame or theatre stage.

The interplay between perception, imagination, belief, and desire is the driving force behind Gabriel Lester's (1972) practice. His artworks, films, and installations originate from an aspiration to tell stories and construct environments that support these stories or propose their own narrative interpretation. Like cinema, his practice has come to embrace most imaginable media and occupy both time and space. Lester's artworks are either implicitly narrative, explicitly visual or both at once; they suggest both rational consciousness as well as associative magic thought. Major solo exhibitions include: Minsheng Museum, Shanghai (2012); DOCUMENTA (13), Kassel, Germany (2012); Boijmans Museum, Rotterdam, The Netherlands (2011); Rodeo Gallery, Istanbul, Turkey (2010). Lester lives and works in Shanghai and Amsterdam.

ERNST LEYDEN, Portrait of Joep Nicolaas, 1935, oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

Ernst Leyden (*1892 – †1969) studied art in Rotterdam, Brussels, Berlin, and London. Early in his career, Leyden met artists including Piet Mondriaan and Gerrit Rietveld in Laren, who were then influenced by the philosopher Mathieu Schoenmaekers and his theories of positive mysticism and objectivity in relation to art. Leyden travelled extensively, selling the works he made during these journeys when he returned to the Netherlands

and France. He exhibited several times at the Stedelijk Museum, Amsterdam, including in 1937 with his mentor and friend Jan Sluijters. In 1939, Leyden left Europe for the United States, where he earned a living painting portraits of members of high society.

SAL MEIJER, Tower Sluice, undated, oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

Sal Meijer (*1877 – †1965) was a self-taught artist who painted floral still lifes, village and cityscapes, and animals, especially cats. Meijer considered himself a craftsman rather than a fine artist, and is generally considered as a "naive" or "primitive" artist. Meijer worked for the latter part of his life in the artist's town, Blaricum. His works are held in the collections of the Jewish Historical Museum, Amsterdam and Kattenkabinet, Amsterdam, and were recently part of a solo exhibition at the Jewish Historical Museum (2012 – 2013).

DIRK NIJLAND, Still Life with Skull, 1932, oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

Still Life with Nautical Instruments (Homage à Conrad), 1935, oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

Dirk Nijland (*1881 – †1955) was a painter, draftsman, printmaker, and bookbinder. He studied at the School of Applied Arts in Amsterdam, and later at the Academy in Rotterdam. Nijland created still lifes, landscapes, industrial scenes, with a focus on realistic renderings of everyday things. Nijland counted many notable artists in his circle of friends, including the sculptor John Raedecker, the painter Charley Toorop, and art collectors Anton Kröller and Helene Kröller-Müller, who purchased his work. Retrospective exhibitions of Nijland's work were held at the Frans Hals Museum in Haarlem in 1951, at the Groninger Museum in 1968, and at the Drents Museum in Assen in 1993, which manages part of his estate.

BART PEIZEL, Still Life with Books, 1933, oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

Bart Peizel (*1887 – †1974) studied at the Academy Minerva in Groningen and attended drawing classes in Amsterdam. He was a popular and prolific portrait painter, who worked with great attention to detail. Peizel's portraits were commissioned by many prominent figures in Amsterdam, and in addition he painted landscapes, cityscapes, and still lifes. He was married to the painter Thérèse Ansingh, the sister of Lizzy Ansingh who was a member of the Amsterdamse Joffers. Peizel was president of the Sint Lucas Painting Association for 27 years, and a member of several artists' associations in Amsterdam and The Hague. In 2007, the Veenkoloniaal Museum in Veendam brought together many of Peizel's paintings, drawings, and watercolours for a solo exhibition and publication.

WIM VAN DE PLAS, Kid Oliveira, 1939, oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

Wim van de Plas (*1913 – †1984) studied art in Tilburg, Amsterdam, Antwerp, and Paris, after which he won royal grants and taught at art schools in Tilburg and 's Hertogenbosch. In 1939, van de Plas was awarded second prize in the exhibition North Brabant Painting and Sculpture at the Van Abbemuseum in Eindhoven, for his painting of the Portuguese boxer Kid Oliveira. During his lifetime, van de Plas was largely recognized for his portraits of dignitaries including Queen Juliana. In 1984, the Kempenland Museum in Eindhoven presented a retrospective dedicated to van de Plas. A new solo exhibition of his work opened at Museum Slager in 's Hertogenbosch in April 2013, a hundred years after his birth.

DARAGH REEVES, A Still Life of a Cigarette and Smoke, 2013, cigarette, nylon thread, feathers, lint, wool fibres, glue

Portrait of Eliza Watching "My Fair Lady" on TV, 2013, ink on found image

Daragh Reeves creates two small and intuitive interventions in the exhibition. The first, a still life of a smoking cigarette extends in three dimensions and is no longer still. The second continues a series in which Reeves screens a film for someone that they have not yet seen, but that the artist perceives a connection between. The artist then makes a portrait of the person watching.

*Reeves also presents a night of cinematic experiments on 23 April at EYE Film Institute of the Netherlands exploring, in the broadest sense, leftovers: archival material, found footage and outdated technologies, leftover perspectives, and the worst seat in the house. Please see the events list for more details.

Daragh Reeves' (1974) drawings, sketches, posters, installations, slides, films, videos, and objects reflect the artists's interest in cinematic processes and the relationship between language and image. His works often appear as fragments of a larger narrative or script, isolating one moment in a story and often remaining purposefully unresolved. Reeves received an MFA from School of Visual Arts, New York (2000) and attended De Ateliers in Amsterdam (2004). Recent exhibitions of his work have been presented at the Stedelijk Museum Amsterdam; Museu de Art Moderna, Sao Paulo, Ellen De Bruijne Projects, Amsterdam (2008); Galerie Sandra Bürgel, Berlin (2009); Sammlung Haubrok, Berlin; 1646, The Hague; Galerie; Paul Andriessse, Amsterdam (2011); Teatro Ipanema, and Capacete, Rio De Janeiro (2012). Reeves is based in Brussels.

COBA RITSEMA, Still Life with Statue, undated, oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

Coba Ritsema (*1876 – †1961) took lessons in Applied Arts in Haarlem, and studied at the Rijksakademie van Beeldende Kunsten Amsterdam between 1893 and 1897. Ritsema was one of the sev-

en Amsterdamse Joffers, a group of women artists who worked and exhibited together in the early twentieth century. Many of the Joffers followed the Impressionists and were taught by August Allebé, who was a strong influence. Ritsema won several awards for her work, largely chalk and oil floral still lifes, portraits, and genre scenes. She was a member of the Amsterdam artist societies Sint Lucas, Pulchri Studio and Arti et Amicitiae.

GÉ RÖLING, Yearly Fair in Sicily, 1933, oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

Gé Röling (*1904 – †1981), studied art in 's Hertogenbosch and Amsterdam at the Rijksakademie van beeldende kunsten (1927-1931). He later made trips to Sicily, France, Canada, Scandinavia and America. Röling taught in Canada and in Amsterdam at the Rijksakademie, where he was head of drawing. His students included Karel Appel, Constant Corneille, and Ad Dekkers. As a watercolourist, printmaker and painter, Röling depicted mostly still lifes, portraits and landscapes in a realist manner and using vivid colours.

DIO ROVERS, Still Life with Hen, undated, oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

Dio Rovers (*1896 – †1990), the son of a painter and commercial artist, studied at the Academy of Antwerp between 1910 and 1914. He later worked as a draftsman and architectural restorer in Breda, while continuing his painting, drawing, and sculpture. Rovers' subject matter frequently included still lifes, animals, landscapes, and portraits. Rovers was a founding member of the Academy of Fine Arts St. Joost in Breda.

WOUT SCHRAM, Still Life with Bottle, undated, oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

Wout Schram (*1895 – †1987) studied at the Rijksakademie van beeldende kunsten in Amsterdam under Antoon Derkinderen. As a painter, printmaker, and watercolourist, he created figurative portraits, still lifes, and harbour

views. Schram was associated with New Realism, a group of painters who sought to depict an objective representation of reality. His work has been exhibited alongside the Dutch Magic Realists in exhibitions such as Magie en zakelijkheid at the Museum of Modern Art, Arnhem in 1999/2000. Schram was both a member of the Sint Lucas and Arti et Amicitiae artist societies in Amsterdam as well as the Gooische Schildersvereniging.

ALBERT SERVAES, Portrait of Henri van Abbe, 1937, oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

A portrait of the Van Abbemuseum's namesake, the cigar manufacturer Henri van Abbe, painted the year after the museum's opening and three years before his death.

Albert Servaes (*1883 – †1966) was a Belgian Expressionist painter who studied at the Academy of Fine Arts in Ghent, Belgium. After his training, the illustrator, painter, and designer left for Laethem-Saint-Martin, near Ghent, where many Symbolist artists were living and working in a rural environment. As a religious man, one of his favourite themes was the dark, dramatic suffering of Christ. In 1944, Servaes moved to Lucerne, where he acquired Swiss nationality.

WILLIAM HENRY SINGER, Summer Day, 1929, oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

William Henry Singer (*1868 – †1943) was the son of an American steel magnate. In 1901, he came to Paris to study at the Académie Julian in Paris, and later moved to the artist's colony in Laren, the Netherlands. Singer was an art collector as well as a painter. With his landscapes, still lifes, and genre paintings, Singer was associated with the Laren School. Many painters moved to the bucolic region around Laren in the late nineteenth-century; they worked en plein air, and were inspired by the landscape's natural beauty. Singer was a member of the National Academy of Design, the Allied Artists of America, The

Players, the American Art Association in Paris and the Sint Lucas Art Association in Amsterdam. Many of his paintings and the art works from his collection are now housed in the Singer Laren Museum in Laren, NL, founded by his wife Anna in 1954.

JAN SLUIJTERS, Reclining Nude, 1931, oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

If one is still speaking of financial value, Reclining Nude is the most highly-valued painting on view in the exhibition.

Jan Sluijters (*1881 – †1957) studied at the Rijksakademie van beeldende kunsten in Amsterdam, and in 1904 he won the Prix de Rome. Sluijters was recognized throughout his lifetime and after for the many women, nudes, flowers and landscapes in bright, cheerful colors with expressionist influences. Sluijters was influenced by Fauvism, Impressionism, and Expressionism, and always worked in a colourful, figurative manner. After WWII throughout Europe, many artists (including Sluijters) turned to new forms of realism, abandoning the formal experiments of the pre-war avant-garde. While Sluijters is considered a leading figure of Dutch modernism for his paintings between 1906-1916, his later work reflects a renewed interest in traditional Dutch painting and a more sober realism than he had demonstrated earlier in his career. Sluijters was influential for many artists, including Piet Mondriaan and the members of the CoBrA movement. Retrospectives of his work were held during his lifetime at the Stedelijk Museum in Amsterdam in 1927, 1931, 1941, and 1951.

WALTER VAES, Portrait of a Girl, 1936, oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

Walter Vaes (*1882 – †1958) studied at the Academy in Antwerp with teachers such as Piet Verhaert. The Belgian printmaker, painter, and draftsman created still lifes, portraits, and cityscapes in a variety of media, including ink, oil and, pencil. Vaes is

regarded as a leading figure in the late Impressionist style in Belgium. In 1904, along with Jan Sluijters, Vaes won the prestigious Prix de Rome. He later travelled to Italy and Spain. Vaes taught at the Koninklijke Academie voor Schone Kunsten and the Nationaal Hoger Instituut voor Schone Kunsten, both in Antwerp.

BARBARA VISSER, 17 Left Out Leftovers (Bourgeois); 17 Farrow & Ball Archive Colours, 2013, paint colours, photographs

A collection of colours and pictures of paintings, chosen to be displayed by the artist, specifically because they are consciously excluded from public exposure by their owners/curators. A central issue in this work is the power of the curator to render an image important or obsolete in a contemporary narrative.

From the beginning of her career, Barbara Visser (1966) has been occupied with the relationship between registration and dramatization. Her work is driven by fascinations around original and copy, historical narratives and constructed biographies, which she translates into subjective documentaries. By questioning the authenticity of images and their interpretation by the viewer, she influences the shape and the content of the work simultaneously. Projects are executed in an array of media: photography, film, video, text, printed matter and performance. Visser has participated in the Bienal de Sao Paulo, Brazil (2006); Manifesta, Trento, Italy (2008); Architecture Biennale, Dutch Pavillion, Venice, Italy (2010); Art Biennale, Dutch Pavillion group show (2011). Visser lives and works in Amsterdam.

CORNELIUS VREEDENBURGH, Polder Landscape, 1931, oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

Cornelis Vreedenburgh (*1880 – †1946) was a painter of the Laren School. Vreedenburgh painted in a realistic style; he focused mainly on still lifes, landscapes, and village scenes, with a particular interest in

the water scenes and Amsterdam's picturesque canals. During his lifetime, Vreedenburgh's work was collected by Queen Wilhelmina. He was a member of Pulchri Studio in The Hague, and made trips to paint in France, Germany, Switzerland, Italy and Palestine.

BETSY WESTENDORP-OSIECK, The Little Hat, undated, oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

Betsy Westendorp-Osieck (*1880 – †1968) studied at the Rijksakademie van beeldende kunsten in Amsterdam under Antoon Derkinderen and Auguste Allebé. She was member of the Amsterdamse Joffers, a group of women artists who worked and exhibited together towards the end of the nineteenth century. Along with other members of the Joffers, Westendorp-Osieck painted in a realistic manner, with large brush strokes, focusing on portraits, landscapes, genre scenes, and still lifes. Westendorp-Osieck was a member of the a number of artists' societies, including Sint Lucas, Arti et Amicitiae, the Pulchri Studio, and the Dutch Watercolourists' Circle. She traveled extensively, living in the Dutch East Indies, China, and Japan.

MATTHIEU WIEGMAN, Portrait of Trees, undated, oil on canvas. Collection of the Van Abbemuseum

Matthieu Wiegman (*1886- †1971) studied at the Rijksakademie van beeldende kunsten in Amsterdam. Wiegman moved to Bergen in 1911, and produced mainly still lifes, landscapes, and portraits. Along with Arnout Colnot and Leo Gestel, Wiegman was a prominent member of the Bergense School. The Bergense School painters lived and worked in or near Bergen, an artist's town in North Holland, and were active between 1915 and 1925. Members of this School followed an Expressionist style, but their work was characterised by darker, moodier colours. Wiegman's work became increasingly colourful later in his life.

TIMMY VAN ZOELLEN, Miasmic Revisionism (Clinical PDF), 2013, paper, ink, wax, 2013

Miasmic Revisionism (Clinical PDF) is chiefly a printout of the digital PDF (Portable Document File) of the inventory of "bourgeois leftover" paintings, digitalized by the Van Abbemuseum's staff for the curatorial team. During exhibition preparations, the document has been edited multiple times, reducing the amount of paintings; it was transmitted in different versions to various contributing artists. In the exhibition, the digital document is made physical again, refabricated to be re-preserved as the pile of papers originally taken up by the curators.

In his work Timmy van Zoelen (1982) exercises idiosyncratic humour by sharing his salacious and facetious views on nature, history, and fortune. Moving from pulsion to representation, from foreplay to display, he is continuously evaluating desire, struggling between abstinence and indulgence, and between the tangible and the virtual. Zoelen is currently a participant of De Ateliers in Amsterdam and holds a MFA from Piet Zwart Institute in Rotterdam. Recent shows include: LIMBODROME, De Ateliers, Amsterdam (2012); You took the part that once was my heart, The Hunter-ian, Glasgow International Festival of Visual Art (2012); :Hypercolon:, Smart Project Space, Amsterdam (2011) and Anthem for the People's Tomorrow, PZI Fine Arts Graduation show, Rotterdam (2011).

KARIMA BOUDOU (1987) is a curator and art historian based in Amsterdam. She studied art history in Montpellier and Rennes, and philosophy in Nanterre. She worked as a curatorial assistant at Palais de Tokyo (Paris) and L'appartement 22 in Rabat (Morocco). In 2011, she co-founded an independent collective of curators, DIS/PARERE, which organized exhibitions in France and Venice, Italy. She recently co-curated with Manuel Ramirez a project at Frac Bretagne (France, 2011) with artist Judith Deschamps. She has been invited by Institut Français, Maison Descartes (Amsterdam) to curate an exhibition in June 2013 with artists Donelle Woolford, Adrian Piper, Mathieu K. Abonnenc, Soufiane Ababri.

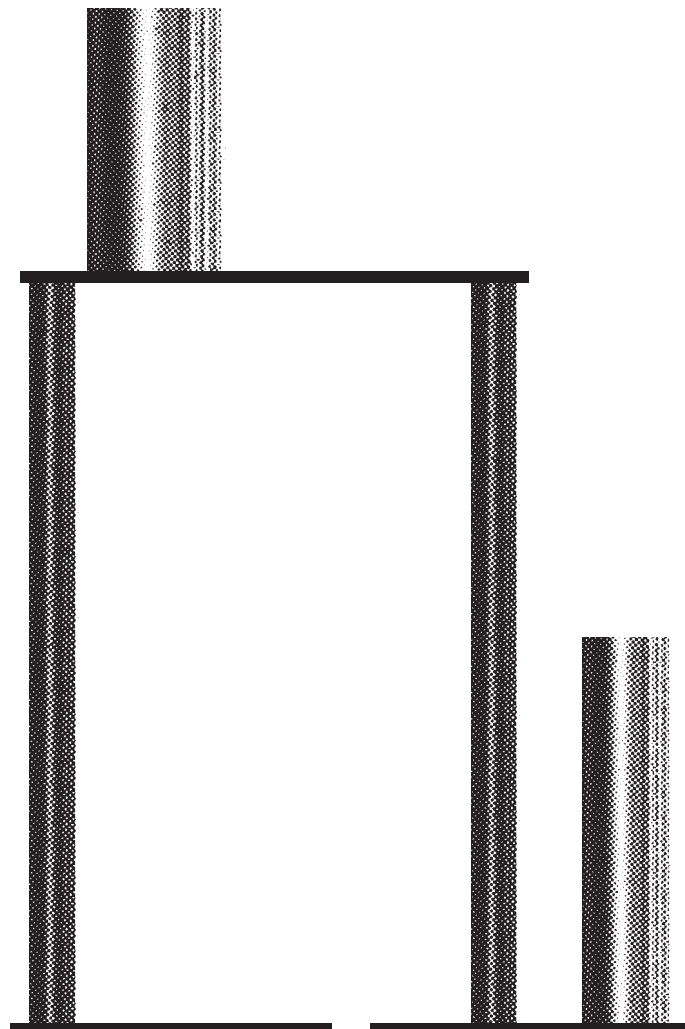
KARI CWYNAR (1985) is a curator and writer. Cwynar has a background in art history and an interest in language; she has held curatorial positions at The Banff Centre and the National Gallery of Canada. Recently curated exhibitions include Lynne Cohen Photographs from 1973 to 1978, The Banff Centre, Banff (2012); The Work Locates Itself, Columbia University, New York (2012); and The Collector's Circle, The Banff Park Museum, Banff, (2012). Cwynar is co-founder of an ongoing and unfixed small-scale exhibition platform called The Cedar Room. She is currently organizing an exhibition on laughter for apexart gallery (New York), opening in May 2013.

ANGELA JERARDI (1979) is a curator and artist based in Amsterdam and Philadelphia. Until recently, she held the position of director and co-creator of FLUXspace, a non-profit artist run space and collective project in Philadelphia. Recent projects with FLUXspace include No Soul for Sale at the X Initiative, NYC (2010), and at the TATE Modern, London, UK (2011), Kat Culchur (2011), and a collectively produced chapbook in response to Chris Kraus' text, titled re: Where Art Belongs. She studied cultural anthropology at Earlham College, and likes tacos.

SRAJANA KAIKINI (1986) holds a Masters in Arts and Aesthetics from Jawaharlal Nehru University, New Delhi with a graduate degree in architecture. She writes on art and cinema, and is involved in new media art practice with a focus on urbanism. Her previous curatorial projects include Adventures of a Narcoleptic Flaneur co-curated with Raqs Media Collective at the Gallery of School of Arts and Aesthetics, JNU, Delhi (2011), Familiar Strangers, part of IFA and KCFS curatorial workshop project 2012, Mumbai. A trained classical Odissi dancer, she continues to explore the intersections between word and image.

FLORENCIA PORTOCARRERO (1981) is an independent curator, professor and psychoanalytic psychotherapist currently based in Amsterdam. She obtained her BA in clinical psychology at the Pontifical Catholic University of Peru, where she also received her MA in Psychoanalytical Theory. In 2008 she was an assistant curator in (E) star Gallery. She has written for exhibition catalogues in Peru and abroad. Recently curated projects include: The State of Fictions at the Spanish Cultural Center in Lima (2010), Historical Animals at the School of Art and Design Corriente Alterna (2012), Black Days in Revolver Gallery (2012) and The Tyranny of Intimacy, also at the Spanish Cultural Center in Lima (2012).

While based in Cairo from 2007-2012, **ALEXANDRA STOCK (1982)** was associate curator, manager of the international residency program, and assistant to the director at the Townhouse Gallery. She has consulted and managed numerous cultural projects realized both in Egypt and abroad. Stock holds a BFA with specialization in Theory from the Zurich University of the Arts and is an International Council member of PBS's "Art in the 21st Century." She has exhibited her work at venues including CiC, Photo08 Zurich, Photography Museum Braunschweig, Museum Folkwang Essen, Marres, Schunk*, and at festivals in Switzerland, Egypt, and Togo.

3 oktober 2012, Eindhoven

Tijdens een bezoek aan het Van Abbemuseum in Eindhoven kregen wij – de zes curatoren van de tentoonstelling – inzage in de selectieprocedure voor de herinstallatie van de permanente collectie. In een van de tentoonstellingsruimtes waren afbeeldingen van schilderijen uit de permanente collectie opgehangen. Ook op de tafels en de vloer van de ruimte lagen stapels afbeeldingen van schilderijen. Op één van deze stapels afgekeurde werken prijkte een briefje met de notitie 'Bourgeois Leftovers'. Het betrof schilderijen die niet waren geselecteerd voor de nieuwe tentoonstelling, omdat ze niet passen binnen het huidige verhaal van het museum, waarin vooral wordt ingegaan op de geschiedenis van het modernisme.

15 november, 2012,
Amsterdam

Na afloop van ons bezoek aan het Van Abbemuseum wisten we dat het een selectie stillevens, landschappen en portretten betrof, meer niet. Het label 'Bourgeois

Leftovers' bleef ons echter intrigeren en vormde aanleiding na te denken over vraagstukken rond de rol van smaak, politieke en esthetische overwegingen in het samenstellen van een verzameling of presentatie en de manier waarop financiële, emotionele en culturele waarde wordt toegekend aan kunstobjecten. De combinatie van de woorden 'bourgeois' en 'leftovers' bleek enerzijds veelbetekend en anderzijds onlogisch genoeg om onze interesse te wekken. Wie bepaalt immers wat een 'bourgeois leftover', 'een burgerlijk overblijfsel' is? Waar deze schilderijen voor sommigen onbelangrijk lijken, worden ze door anderen gezien als waardevol. De in eerste instantie oninteressante stapel afbeeldingen riep oneindig veel vragen op en werd de aanleiding voor onze tentoonstelling in de Appel arts centre.

18 april, 1936, Eindhoven

De historische schilderijen die in Bourgeois Leftovers worden getoond zijn gemaakt tussen 1910 en 1939. Een groot deel van de

werken vormde onderdeel van de basiscollectie van het Van Abbemuseum, dat in 1936 werd opgericht nadat sigarenfabrikant Henri van Abbe de Gemeente Eindhoven daartoe een gebouw had geschonken. Later werden via verschillende fondsen zesentwintig schilderijen aangekocht, die Van Abbe tijdens het interbellum had verzameld. Van Abbe was van huis uit geen kunstkenner en selecteerde werken in nauwe samenwerking met zijn adviseur Tinus van Barkel, waarmee hij studiobezoeken aflegde en werken aankocht van levende kunstenaars die zouden profiteren van zijn patronage. Veel van deze kunstenaars waren lid van Nederlandse en Belgische kunstenaarsverenigingen die internationaal weinig bekendheid genoten, zoals de plein-air kunstenaars van de Bergense School, de magisch realisten, de Haagse School, de Vlaamse expressionisten en de Amsterdamse Joffers. De schilderijen tonen invloeden van de avant-garde, maar volgen grotendeels een meer traditionele en naturalistische stijl.

1940 – 2012, Eindhoven

In de beginjaren van het Van Abbemuseum werden nieuwe schilderijen aangekocht om de begincollectie van Henri van Abbe verder uit te breiden. Onder leiding van directeuren als Edy de Wilde, Jean Leering en Rudi Fuchs begon het aankoopbeleid van het Van Abbemuseum zich na de Tweede Wereldoorlog meer te oriënteren op internationale kunstcentra als Londen en New York in plaats van het meer lokale kunstcircuit. Tegen deze achtergrond kunnen de schilderijen in de tentoonstelling Bourgeois Leftovers zowel gezien worden als een belangrijk tijdsbeeld in de geschiedenis van de instelling als een afwijking binnen de huidige collectie van meer dan 2700 werken. Ze lijken in de huidige tijd weinig relevantie te hebben. Ontzamelen is echter geen optie. Een eventuele verkoop van de schilderijen staat haaks op het collectiebeleid van het Van Abbemuseum. Dit probleem lijkt zeer specifiek, maar is vandaag de dag een veel voorkomend vraagstuk. Veel

kunstwerken worden zelden getoond maar wel bewaard in de depots van musea en wat er daadwerkelijk wordt gepresenteerd en op welke manier is het resultaat van diverse randvoorwaarden.

1 december 2012,
Amsterdam

Deze schilderijen uit het interbellum vormen voor ons een interessante case-study, aangezien dit type werk zelden besproken wordt in hedendaagse kunstkringen, omdat het niet meer binnen het huidige kunstdiscours en haar focus op het laatste en nieuwste lijkt te passen. Wat de waarde van de schilderijen in hun eigen tijd was, is moeilijk te bepalen. Een aantal van de getoonde kunstenaars studeerde aan de Rijksakademie, had tentoonstellingen in het Stedelijk Museum en won de Prix de Rome. Hun werk had dus een bepaalde relevantie. Vandaag de dag wordt vaak verondersteld dat dit soort schilderijen onverenigbaar is met een progressieve ideologie met betrekking tot kunst. Dit roept redelijkerwijs de vraag op wat deze progressieve gedachte dan precies inhoudt en of deze bestaat in het discours van de hedendaagse kunst.

6 – 9 december 2012,
Beetsterzwaag

Het idee van de 'leftover' en de 'bourgeois' zijn vanaf het begin belangrijke onderdelen van het project geweest. Dit blijkt ook uit de titel van de tentoonstelling, die we letterlijk hebben overgenomen van de post-it die in het Van Abbe museum op de afbeeldingen van deze schilderijen was gekleefd. Tijdens een discussie in Beetsterzwaag spraken we over modernisme en bourgeoisie, twee stijlen en ideologieën die onder druk staan. De bourgeoisie staat in gewone mensentaal voor welgestelde burgers die een beschaafde, vaak behoudende levensstijl propageren. Keurig en conservatief. Bourgeois wordt tevens gebruikt als synoniem voor bekrompen en kleinburgerlijk. In de Marxistische zin is de bourgeoisie de klasse die de productiemiddelen in handen heeft; een klasse die zich onderscheidt door een bepaalde sociale etiquette,

smaak en waardepatronen. Wij dachten bij bourgeois echter ook aan Walter Benjamin als de bourgeois persoonlijkheid die het onmogelijk achtte op de bank te blijven zitten en zijn harmonieuze leven verder te leven. Kent het discours van de bourgeois vandaag nog waardevolle uitgangspunten? Wat zullen de 'bourgeois leftovers' van het huidige post-financiële-crisis tijdperk zijn?

Januari tot maart, 2013,
Amsterdam

We wilden deze schilderijen graag als gesprekspartners zien. Hoewel het 'dode en stomme voorwerpen' zijn, wilden wij er een dialoog mee aangaan. We wilden de mogelijkheden en vragen verkennen die deze schilderijen oproepen, zonder dat we de doeken verankerden in een enkele betekenis. Vanuit die gedachte nodigen we een gevarieerde groep hedendaagse kunstenaars uit om aan het 'gesprek' met de schilderijen deel te nemen. De negentien hedendaagse kunstenaars werken over het algemeen binnen een conceptuele traditie, ze concentreren zich op de socio-politieke implicaties van deze groep schilderijen en zijn geïnteresseerd in de manier waarop de betekenis van een kunstwerk veranderd door de manier waarop het gepresenteerd wordt, in de ruimte en in taal.

Met de bijdragen van hedendaagse kunstenaars wilden wij een dialectische relatie laten ontstaan tussen progressieve ideeën en een conservatieve collectie. We proberen te ontsnappen aan de logica van het museum – de logica van 'inclusie' of 'uitsluiting' – om een totaal nieuwe dynamiek te creëren.

20 april – 16 juni 2013,
Amsterdam

De hedendaagse kunstenaars die wij hebben uitgenodigd, kiezen voor verschillende strategieën, maar het lijkt alsof er twee dominante benaderingen naar voren komen. Kunstenaar zoals Dina Danish zien elk schilderij als een gast met een individuele geschiedenis en een uniek verhaal. Andere kunstenaars beschouwen de schilderijen als een conceptuele eenheid;

een groep restanten, het overschot van een museumcollectie. Vanuit deze invalshoek wordt de selectie schilderijen opgevat als een metafoor voor hedendaagse vragen over de rol van cultureel erfgoed in relatie tot populisme en het collectie- en de-acquisitiebeleid van musea in tijden van bezuinigingen. Deze vraagstukken overstijgen een nationale context en zijn ook actueel in een internationale context en in het licht van musea overal ter wereld die hun verzamelingsbeleid herdefiniëren. Op deze wijze biedt Bourgeois Leftovers de mogelijkheid na te denken over de manieren waarop en de voorwaarden waaronder kunstenaars werk produceren en vragen stellen over de manieren waarop artistieke en financiële waarde ontstaat en door wie die bepaald wordt. Wij, curatoren en kunstenaars, zijn het gesprek begonnen en we hopen dat u, de bezoekers, de conversatie met deze schilderijen en kunstwerken zal voortzetten.

AYREEN ANASTAS

RENE GABRI

A. The title of this work refuses to give itself.B. The title of this work is 'on strike'.

2013, variabele materialen

De kunstenaars Ayreen Anastas en Rene Gabri gebruiken de duur van de tentoonstelling en hun afstand van Amsterdam als belangrijke uitgangspunten voor hun bijdrage. Gedurende de tentoonstelling in de Appel arts centre corresponderen zij sporen van intellectuele, politieke, emotionele, ruimtelijke en temporele bewegingen die in dialoog treden met of vertrekken van de notie 'bourgeois leftover'.

De presentatie of uitvoering van deze briefwisseling wordt per keer bepaald. In hun biografieën doen zij een eerste aanzet.

Ayreen Anastas: "I am not as much as I would like, as far as I could, if I was not myself one. If I were one, for sure I would, and then something afterwards will most likely happen. Thinking about it makes me feel the same and why then should I write it. Thinking that repeating in language and a biography is something to avoid, habitually when and especially. Avoidance is a mode of silence. The space is shrinking je ne sais quoi no entries found yet still hoping and feeling she felt like she was giving a wide berth."

Rene Gabri: "How much should he write to fulfill the task to fill in the blanks. I am a bit of a character a letter, a figure, a symbol, a sign, a mark, a line. How long? How long will it take for the world to know that ecology has more than seven characters, that economy is not wealth, in terms of production and consumption of goods and services. A possibility of something happening: join forces, combine, band together, ally, cooperate, collaborate, work together, pull together, team up, hitch up, hook up, twin."

JOHANNA BAUER-STUMPF, Antinous, 1935, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

Johanna BAUER-STUMPF (*1873 – †1964) studeerde af aan de Rijksakademie van Beeldende Kunsten in Am-

sterdam, waar ze les kreeg van August Allabé en Antoon Derkinderen. Bauer-Stumpff reisde naar India, Egypte en Frankrijk, waar ze schilderde. Ze was een prominent lid van de Amsterdamse Joffers, een groep vrouwelijke kunstenaars die in Amsterdam exposeerden aan het begin van de 20ste eeuw. Haar schilderijen tonen stadslandschappen, interieurs, stillevens en portretten, in een realistische stijl.

RUTH BUCHANAN, A Condition, 2013, gecoatete stalen structuur, geluid 9'06"

Voor de tentoonstelling Bourgeois Leftovers installeerde Ruth Buchanan drie historische schilderijen op een vrijstaand, vleeskleurig raster. In de interpretatie van Buchanan verbeelden deze werken taal – het geschreven woord – in relatie tot tijd en ruimte. Het raster refereert aan de plek waar de schilderijen worden bewaard, het depot, maar ook aan presentatierekken voor kranten, tijdschriften en paperbacks. Het werk wordt begeleid door een geluidsopname, waarin de kunstenaar nader ingaat op de manier waarop communicatie mogelijk wordt gemaakt.

Ruth Buchanan (1980) woont en werkt in Berlijn. Haar werk werd recentelijk gepresenteerd in solotentoonstellingen als On or Within a Scenario, Hopkinson Cundy, Auckland (2013) en Put a Curve, an Arch, Right Through It, Krome Gallery, Berlijn (2012). De praktijk van Buchanan kent daarnaast een interesse in projecten die gebaseerd zijn op publicaties. In 2012 publiceerde ze de monografie The Weather, a Building, in samenwerking met Sternberg Press.

JOTA CASTRO, Polvo y Ceniza, 2013, tekeningen

De schetsen en schema's van Jota Castro tonen verschillende manieren om de schilderijen uit de collectie van het Van Abbemuseum te vernietigen. Het werk vormt een radicale kritiek op de interne logica van musea; de drang om te verzamelen en de canonvorming binnen het kunstdiscours.

Jota Castro (1965) is een kunstenaar en curator met een achtergrond in rechten en de politiek. Als kunstenaar gebruikt hij fotografie, videokunst en installaties om complexe maatschappelijke vraagstukken over identiteit, immigratie en nationalisme te verkennen. Het werk van Castro is onder meer te zien geweest op biënnales in Venetië, Tirana, Praag, Sydney, Moskou en Gwangju. Recente projecten waar hij als curator optrad zijn Dublin Contemporary (2011) en The Fear Society tijdens de 53ste Biennale van Venetië (2009). Hij haalde de kandidatuur binnen voor de regio Murcia voor Manifesta 8 en was in 2010 als co-curator betrokken bij Spasticus Artisticus bij de Ceri Hand Gallery in Liverpool. Hij woont en werkt in Brussel.

ARNOUT COLNOT, Stilleven met korhanen, geen datum, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

Arnout Colnot (*1887 – †1983) was grotendeels autodidact, al volgde hij ook lessen aan de Dagtekenschool in Amsterdam. Colnot, werkzaam als schilder en grafisch kunstenaar, wordt gerekend tot de Bergense School – een groep kunstenaars die werkzaam was in de omgeving van Bergen in Noord-Holland en werken produceerden in een stijl die invloeden van het expressionisme en kubisme toont. Hij was lid van de kunstenaarsgenootschappen Arti et Amicitiae en Sint Lucas in Amsterdam.

LUCIE VAN DAM VAN ISSELT, Sterrekers met kievitseieren, 1939, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

Lucie van Dam van Isselt (*1871 – †1949) studeerde aan de Academie voor Schone Kunsten in Den Haag en kreeg in Lyon les in etsen en lithografie van Auguste Morisot. In 1907 scheidde ze van haar eerste echtgenoot en legde zich uitsluitend toe op het schilderen. Na een tijd in Veere te hebben gewoond verhuisde Van Dam van Isselt naar Den Haag, waar ze meermaals werd gepresenteerd bij de kunstgenootschappen Pulchri Studio en de Haagsche Kunstkring.

DINA DANISH, The Witch and a Shipwreck Full of Paintings, 2013, verschillende materialen

Dina Danish was gefascineerd door de boeken die werden afgebeeld in Bart Peizel's Stilleven met Boeken (1933). Ze kocht de 'echte' versies van deze boeken en gebruikt ze als startpunt voor een verkenning van de biografie van de schilder. De stem van de vrouw van Hans Ansingh, het neefje van Peizel, wordt gecombineerd met een bewerkte versie van het schilderij om Peizel's interesse in kunst, boten, scheepswrakken en vrouwen te verkennen. Danish heeft enkele elementen aan het schilderij toegevoegd, waaronder het zwemdiploma en een schilderij van Thérèse Ansingh en een zelfportret van Peizel. Op deze wijze gaat Danish nader in op de mislukte liefdesrelatie tussen Bart Peizel en Thérèse Ansingh en creëert zij een nieuw narratief rond het schilderij.

Met speciale dank aan Hans Ansing voor zijn genereuze bijdrage.

Dina Danish (1981) combineert een belangstelling in taal en structuur met een interesse in humor en misverstanden. Danish was artist-in-residence aan de Rijksakademie van Beeldende Kunsten in Amsterdam; A.i.R. Dubai; Fondazione Spinola Banna Per L'Arte, Turijn en PiST///, Istanbul. Danish is de winnaar van de Celeste Curator's Choice Award 2012 en de Illy Present Future Award op Artissima 18. Recente solotentoonstellingen zijn Re-Play: Back in 10 minutes (2012), SpazioA, Pistoia, Italië en A Matter of Time (2011), Galerie Barbara Seiler, Zürich. Danish woont en werkt in Amsterdam.

Een selectie korte verhalen van LYDIA DAVIS die de titelkaartjes van de schilderijen completeren.

In a House Besieged Men Suddenly Afraid The Outing The Fish They Take Turns Using a Word They Like

Uit: The Collected Stories of Lydia Davis, Atlas Contact, NL; eerste volume gepubliceerd als Bezoek aan haar

man, mei 2011; tweede volume gepubliceerd als Varianten van ongemak, oktober 2012.

Lydia Davis (1947) is een auteur van korte verhalen en een veelgeprezen vertaler van Franse auteurs als Proust en Flaubert. Het werk van Danish wordt staat bekend als passievol en humoristisch. Haar werk is gebundeld in The Collected Stories of Lydia Davis (2009), Varieties of Disturbance (2007) en Almost No Memory (1997). Daarnaast publiceerde ze de roman The End of the Story (1995). Davis woont en werkt in Albany, New York.

JUDITH DESCHAMPS, A Talk to the Leftovers, 2013, installatie, nagebouwde versie van een ruimte met stoelen, tafel, beamer, speakers, foto's

A Walk to the Leftovers, 2013, rondleiding door de tentoonstelling Bourgeois Leftovers

Op 26 mei 2013 gaf Judith Deschamps een rondleiding door de tentoonstelling Bourgeois Leftovers. De rondleiding ging nader in op de onzekerheid van een realiteit die voortdurend wordt doorkruist door andere tijden. Op 26 mei 2013 wordt deze rondleiding opnieuw uitgevoerd. Deze rondleiding vormt een reflectie op overschot en het overbodige – en meer specifiek op wat Judith Deschamps omschrijft als 'spoken'.

Judith Deschamps (1986) volgde een theateropleiding aan de Sorbonne Nouvelle in Parijs. Daarna studeerde zij scenografie in combinatie met visuele en mediakunst aan de Universiteit van Québec in Montreal en de Decorative Arts School in Straatsburg. Sinds haar afstuderen in 2011 heeft Deschamps deelgenomen aan verschillende internationale solo- en groepstentoonstellingen, ondermeer bij Cartier Theater in Montreal, Canada en FRAC Bretagne in Rennes, Frankrijk. Het artistieke onderzoek van Deschamps, waarin ze speelt met verschillende vormen van representatie, gaat nader in op mechanismen die onze manier van denken beïnvloeden. Deschamps woont en werkt in Straatsburg.

JACOB DOOYEWAARD, Stilleven met tinnen kan, 1935, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

Jacob Dooyewaard (*1876 – †1969), broer van kunstenaar Willem Dooyewaard, studeerde Kunsteducatie aan de Rijks-normaalschool in Amsterdam. In zijn vroege carrière in Amsterdam werkte Jacob Dooyewaard in een kleurrijke impressionistische stijl. In 1900 verhuisde hij naar Laren, waar hij zich toeleegde op interieurs en portretten. Jacob was lid van de Pulchri Studio in Den Haag, de Gooische Schildersvereniging in Laren en Arti et Amicitiae en Sint Lucas in Amsterdam. Zijn werk is opgenomen in de collecties van het Singer Museum in Laren, het Stedelijk Museum in Amsterdam en het Gemeentemuseum in Den Haag.

WILLEM DOOYEWAARD, Zittende Tago, geen datum, gouache op papier. Collectie Van Abbemuseum

Toilet maken, geen datum, gouache op papier. Collectie Van Abbemuseum

Willem Dooyewaard (*1892 – †1980), broer van kunstenaar Jacob van Dooyewaard, studeerde aan de Rijks-normaalschool in Amsterdam. Op twintigjarige leeftijd verruilde hij Nederland voor Nederlands Oost-Indië, waar hij in Sumatra studeerde met de Oostenrijkse kunstenaar Roland Strasser. Hij reisde veelvuldig door de regio en door China, Mongolië, Japan. In zijn werk verbeeldt hij deze ervaringen in een impressionistische stijl. Tijdens zijn leven werd zijn werk gepresenteerd in Londen, Brussel, New York, Berlijn en Antwerpen, en op meerdere plekken in Nederland. Later in zijn leven ging hij bij zijn broer in Laren, Nederland, wonen.

MARLENE DUMAS, Rejects, meerjarige reeks, verschillende technieken op papier

Marlene Dumas toont een selectie uit haar doorlopende serie Rejects: tekeningen die Dumas niet selecteerde als uiteindelijke werken. Elke tekening in deze serie wordt telkens opnieuw bewerkt, bekrast, uitgesneden en overgeschilderd. Op deze wijze verzet de kunstenaar zich tegen de 'mislukking'

van de tekeningen. Dumas blijft ze bewaren en presenteren en toont zo haar onwil een oordeel te vellen over zowel esthetische criteria als haar oeuvre als kunstschilder.

Marlene Dumas (1953) studeerde autonome kunst aan de Universiteit van Kaapstad, Zuid-Afrika. Daarna verhuisde zij naar Amsterdam en vervolgde haar studie aan de Ateliers '63 in Haarlem, Nederland. Dumas wordt internationaal geprezen om haar emotioneel en politiek beladen schilderijen van de menselijke figuur, geïnspireerd op beelden uit de popcultuur, de media en haar archief van persoonlijke foto's en knipsels. Daarnaast heeft Dumas een sterke interesse in de relatie tussen beeld en tekst. Haar teksten zijn verzameld in de publicatie Sweet Nothings (1998).

Het werk van Dumas is over de hele wereld gepresenteerd, ondermeer in retrospectieven in het MoMA, New York (2008) en het Museum of Contemporary Art, Los Angeles (2009). In 2012 werd ze bekroond met de Nederlandse Staatsprijs voor de Kunsten, de Johannes Vermeer Prijs. Dumas woont en werkt in Amsterdam.

CHRIS EVANS, Untitled (de Appel Curatorial Programme, 2013), 2012 – doorlopend

De bijdrage van Chris Evans bestaat uit een in opdracht gemaakt kunstwerk om het oeuvre van een overleden kunstenaar aan te vullen, anoniem gedoneerd aan een openbare collectie.

Vaak is het werk van Chris Evans (1967) het resultaat van gesprekken met mensen uit diverse geledingen van de samenleving, gekozen op basis van hun symbolische rol of hun relatie tot het openbare leven, zoals de directeur van een toonaangevend champagnehuis, een voormalig lid van de Britse constructivisten en de CEO van een farmaceutisch bedrijf in Texas. De sculpturen, brieven, tekeningen en filmscripts die ontstaan als gevolg van dit proces vormen een afspiegeling van een grotere structuur waarin Evans bewust de grenzen vervaagd tussen de rol van kunstenaar, mecenas, genie en muze. Zijn werk is recentelijk getoond in solo-

tentoonstellingen bij Juliette Jongma, Amsterdam (2012); Luettgenmeijer, Berlijn (2011) en Marres, Maastricht (2010). Evans woont en werkt in Londen.

EDGAR FERNHOUT, Damesportret, 1937, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

Edgar Fernhout (*1912 – †1974) is de zoon van Charley Toorop en de kleinzoon van Jan Toorop, twee gerenommeerde Nederlandse kunstenaars. Hoewel hij geen officiële kunsteducatie genoot gaf Fernhout les bij de Ateliers 63' in Haarlem en op de kunstacademie in 's Hertogenbosch. Fernhout had een bijzondere interesse in de natuur, die hij vastlegde in zijn landschappen. Waar zijn vroege werk – stillevens en portretten – als realistisch beschouwd wordt, ging hij zijn latere oeuvre abstracter werken.

JOHANNES FRANKEN, Portret van Eliza, 1939, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

Johannes (Jan) Franken (*1878 – †1959) studeerde kunst in Keulen en later aan de École des Arts Décoratifs de Paris. Hij schilderde stillevens en portretten en was lid van de Haagse kunstenaarsverenigingen Pulchri Studio en de Haagsche Kunstkring.

JAN GOEDHART, Untitled, 1933, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

Untitled, recentelijk geschonken aan het Van Abbemuseum, toont de moeder van Henri van Abbe

Jan Goedhart (*1893 – †1975) werd opgeleid aan de Rijksakademie van Beeldende Kunsten in Amsterdam. Goedhart had een specifieke interesse in maritieme scènes, maar maakte ook stadsgezichten, landschappen, stillevens, portretten en mythologische en bijbelse taferelen. Goedhart ontving koninklijke subsidies en portretteerde leden van de koninklijke familie. Vandaag vormen de schilderijen van Goedhart veelal onderdeel van privécollecties. In 2009 presenteerde het Museum Rijswijk in Rijswijk een solotentoonstelling van zijn werk.

HERMAN HEIJENBROCK, Staaflabrieken in Wales, 1937, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

Herman Heijenbrock (*1871 – †1948) studeerde aan de Tekenacademie in Rotterdam. Hij reisde als tekenaar en journalist door West-Europa, waarna hij vooral bekend werd als schilder van havengezichten, landschappen en industriegebieden. Heijenbrock was lid van de Amsterdamse kunstenaarsvereniging Arti et Amicitiae. In 1929 richtte Heijenbrock in Amsterdam het Museum van den Arbeid op.

GEORG HERING, Volendammer visser, 1931, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

Georg Hering (*1884 – †1936) was student aan de Kunstgewerbeschule in Hamburg, waar hij ondermeer met Lovis Corinth studeerde. Tijdens zijn verblijf in Nederland woonde hij in 'authentieke' dorpen als Edam en Volendam en kunstenaars-gemeenschappen in Laren en Blaricum, waar hij de lokale vissers, boeren en het dorpsleven tot onderwerp van zijn schilderijen, etsen en tekeningen maakte.

JAN VAN HERWIJNEN, Bosgezicht, 1936, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

Jan van Herwijnen (*1889 – †1965) had geen formele opleiding, maar ondernam studiereizen naar Parijs, Zuid-Frankrijk, Spanje, Finland en Italië om zijn schilder- en tekenvaardigheden te ontwikkelen. In 1919, nadat hij een tijd in een ziekenhuis verbleef vanwege psychische klachten, begon hij zijn medepatiënten op de William Arntsz Stichting in Utrecht te portretteren. In 1947 maakte Herwijnen een serie portretten van lijken. Sinds 2005 vormen de krijttekeningen die hij in 1919 maakte van psychiatrische patiënten een permanente bruikleen aan het Museum voor Moderne Kunst, Arnhem.

WILL HOLDER, Reproduction of Edgar Fernhout, "Damesportret"/ Portrait of a Lady, (1937) " ...for single mothers." 2013
500 ansichtkaarten, geproduceerd en verkocht door het Van Abbemuseum, Eindhoven

Will Holder (1969) is een typograaf en schrijver die zich richt op het gesprek als model voor een wederzijdse en geïmproviseerde set voorwaarden rond auteurschap. Binnen dit proces wordt de rol van opdrachtgever, auteur, onderwerp, redacteur en ontwerper geïmproviseerd in tegenstelling tot toegewezen en vooraf bepaald. Holder is de redacteur van F.R. DAVID, een publicatiereeks over lezen en schrijven in relatie tot kunst. In 2009 was hij co-curator van Talk Show aan het Institute of Contemporary Art. Samen met Alex Waterman werkt hij aan Yes, But Is It Edible?, een vierstemmige biografie over de Amerikaanse componist Robert Ashley. Holder geeft les aan de Rietveld Academie en woont en werkt sinds 1996 in Londen.

JUGEDAMOS, Pastapun met mint oyster, performance, de Appel arts centre, 12 mei 2013, 18:00 uur

[Knock knock at the door]
"How's that?"

Baron stands up, takes out his cigar and freezes with a spoon in his hand.

Pastapun met mint oysters pops up out of the blue as a weird dessert or an improvised dish from the fridge's left over food.

"Na chukos la jugedamos a booch".

Everybody stares at the evening distraction with a curiosity to have a taste.

Jugedamos is een kunstenaarscollectief gevormd door Jurgis Paškevičius, Géraldine Longueville en David Bernstein. De artistieke uitingen van Jugedamos ontstaan vanuit de context waarbinnen de kunstenaars worden uitgenodigd. Het collectief produceert een nieuwe taal die nader ingaat op noties rond begrip en onbegrip, theorievorming en presentatie. De werken van Jugedamos zijn gepresenteerd bij Walden Affairs, Den Haag; Sculpture-Center, New York en Collecting Matters Fellowship

EDUARD KARSEN, Begijnhof in de herfst, geen datum, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

Eduard Karsen (*1860 – †1941) volgde de Rijksakademie van Beeldende Kunsten in Amsterdam, waar hij ondermeer les kreeg van August Allabé. In die tijd raakte Karsen bevriend met een aantal jonge kunstenaars, waaronder George Hendrik Breitner, Antoon Derkinderen, Isaac Israëls en Jan Toorop, die later zouden uitgroeien tot invloedrijke kunstenaars in de laat negentiende-eeuwse kunstwereld. Karsen schilderde stedelijke en landschappelijke taferelen in een stijl die doet denken aan de Haagse School. Zijn werken vormen onderdeel van de collecties van het Rijksmuseum en het Kröller-Müller Museum.

CONRAD KICKERT, Stilleven met vissen en vogels, 1931, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

Conrad Kickert (*1882 – †1965) woonde en werkte tot zijn veertigste in Nederland en Frankrijk, waarna hij zich definitief in Parijs vestigde. Hij was een autodidact schilder en illustrator en produceerde portretten, landschappen en stillelevens. Zijn vroege werken tonen invloeden van het kubisme. Kickert maakte gebruik van een paletmes in plaats van een kwast om zware, donkere composities te maken. Naast zijn werkzaamheden als kunstenaar werkte Kickert als kunstcriticus voor tijdschriften als de Amsterdammer en de Groene.

Willem Knip, Les matiques bij avond, 1933, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

Willem Knip (*1883 – †1967) wordt gerekend tot de Larense School – een groep kunstenaars die in navolging van de Haagse School een interesse toonde in onge-repte landschappen. Knip studeerde Toegepaste Kunst in Amsterdam, Haarlem en Parijs. Daarna reisde hij door Frankrijk, Italië en Spanje. Hij was werkzaam als schilder en aquarellist en maakte landschappen, havengezichten en stillelevens.

ALISON KNOWLES, TIME SAMPLES, 2010 – 2013

Alison Knowles heeft de curatoren gevraagd een kleine tentoonstelling in de tentoonstelling te maken. Met een taxonomie die gebaseerd is op toeval en speelse associaties, tonen haar titelkaartjes hoe waarde en betekenis door taal tot stand komen. Op het eerste gezicht lijken de zinnen persoonlijke herinneringen en verwijzingen. De precieze bron blijft echter onduidelijk, waardoor de bezoeker de mogelijkheid krijgt de kloof tussen taal en object zelf in te vullen. De bezoeker wordt uitgenodigd de titelkaartjes te onderzoeken.

ALISON KNOWLES, SHOES OF YOUR CHOICE for Wies 1962, 2013

Het werk SHOES OF YOUR CHOICE for Wies 1962 is gebaseerd op een van de meest bekende performances van de kunstenaar, waarbij een lid van het publiek wordt uitgenodigd een paar van zijn of haar schoenen te beschrijven. Het werk dat gepresenteerd wordt in de tentoonstelling Bourgeois Leftovers is zowel een verwijzing naar deze veelgeprezen performance als een hommage aan de oprichter van de Appel arts centre, Wies Smals.

Alison Knowles (1933) is een in New York gevestigde kunstenaar die bekendheid verwierf met haar geluidswerken, performances, publicaties en installaties. Als een van de oprichters van de Fluxus beweging produceerde Knowles wat misschien wel het vroegste kunstwerk was waarin de grens tussen object en tekst wordt verkend; een blik met tekst en bonen met de titel Bean Rolls uit 1963. Daarnaast is Knowles bekend vanwege haar performances, waaronder The Identical Lunch (1969), een performance gebaseerd op haar gewoonte elke dag op dezelfde tijd hetzelfde te eten. Andere performances zijn Make a Salad (1962) en The Shoemaker's Assistant (1977). Ter gelegenheid van Documenta X werd Knowles benoemd tot gasthoogleraar.

MATTHIEU LAURETTE, THINGS (Purchased With Funds Provided By), 2013, installatie met 50 certificaten en neon

THINGS (Purchased With Funds Provided By) is een meerjarig project van Matthieu Laurette. Laurette beschouwt de genreschilderijen als historische economische goederen en neemt ze als uitgangspunt voor zijn keuze om objecten te koop aan te bieden bij de Appel. Een bezoeker kan gebruiksvoorwerpen voor Laurette aankopen. In ruil daarvoor krijgt hij of zij een certificaat met een foto van het object, ondertekend door de kunstenaar.

Matthieu Laurette (1970) is een conceptuele kunstenaar die werkt met verschillende media, van TV en video tot installatie en publieke interventies. In zijn werk verkent Laurette de relaties tussen conceptuele kunst, pop art, institutionele kritiek, economie en de hedendaagse maatschappij. Het werk van Laurette is getoond bij verschillende instellingen, waaronder Solomon R. Guggenheim Museum, New York (1998); Palais de Tokyo, Parijs (2003 & 2006), Stedelijk Museum, Amsterdam (2005); MoMA, New York (2007); Gaudel de Stampa, Parijs (2012). Laurette woont en werkt in Parijs en Besançon.

GABRIEL LESTER, Cookie 1 & 2 (Koekeloeren 1 & 2), 2013, twee cuculorises, twee schilderijen uit de collectie van het Van Abbemuseum, statieven, lampen

De cookie of coo-koo is een afkorting voor cuculoris, soms ook cuculoris, kookaloris, cookaloris of cucalorus genoemd. De cookie is een lichtapparaat gebruikt voor film, theater en fotografie. Het maakt silhouetten en schaduwen en creëert op deze manier een belichting die gebruikt kan worden om een natuurlijke omgeving te simuleren of een situatie buiten het frame of podium te verbeelden.

Het samenspel tussen waarneming, verbeelding, overtuiging en verlangen vormt de drijvende kracht achter de artistieke praktijk van Gabriel Lester (1972). De kunstwer-

ken, films en installaties van Lester tonen zijn ambitie om verhalen te vertellen en omgevingen te creëren die deze verhalen ondersteunen of een interpretatie ervan geven. De kunstwerken van Lester zijn impliciet verhalend, expliciet visueel of een combinatie van beiden. Zijn werk is gepresenteerd in instellingen als Minsheng Museum, Shanghai, China (2012); dOCUMENTA (13), Kassel; Duitsland (2012) en Boijmans Museum, Rotterdam, (2011). Gabriel Lester woont en werkt in Shanghai en Amsterdam.

ERNST LEYDEN, Portret van Joep Nicolaas, 1935, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

Ernst Leyden (*1892 – †1969) studeerde in Rotterdam, Brussel, Berlijn en Londen. Al vroeg in zijn carrière kwam Leyden via kunstenaars als Piet Mondriaan en Gerrit Rietveld in aanraking met de filosoof Mathieu Schoenmaekers en zijn theorieën over positieve mystiek en objectiviteit in relatie tot kunst. Leyden maakte veel reizen en verkocht bij terugkeer in Nederland of Frankrijk de werken die hij tijdens zijn reizen maakte. Hij heeft diverse malen geëxposeerd in het Stedelijk Museum, ondermeer met zijn mentor en vriend Jan Sluijters in 1937. In 1939 verruilde Leyden Europa voor de Verenigde Staten, waar hij de kost verdiende met het portretteren van de leden van de bourgeoisie.

SAL MEIJER, Torensluis geen datum, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

Sal Meijer (*1877 – †1965) was een autodidact die bloemstilleven, dorps- en stadsgezichten en dieren – vooral katten – schilderde. Meijer beschouwde zichzelf eerder als ambachtsman dan als kunstenaar en wordt vaak gezien als 'primitieve' kunstenaar. In zijn latere leven woonde en werkte hij in Blaricum. Zijn werken zijn onderdeel van de collecties van het Joods Historisch Museum, Amsterdam, en het Kattenkabinet, Amsterdam. Tevens werd zijn werk onlangs getoond in een solotentoonstelling in het Joods Historisch Museum (2012 – 2013).

DIRK NIJLAND, Stilleven met schedel, 1932, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

Stilleven met nautische instrumenten (Hommage aan Conrad), 1935, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

Dirk Nijland (*1881 – †1955) was schilder, tekenaar, grafisch kunstenaar en boekbinder. Hij studeerde aan de School voor Toegepaste Kunsten in Amsterdam en later aan de Academie in Rotterdam. Nijland maakte stilleven, landschappen en industriële taferelen, met een bijzondere interesse in een realistische weergave van alledaagse dingen. Nijland had contact met veel opmerkelijke kunstenaars, waaronder de beeldhouwer John Raedecker, de schilder Charley Toorop en de kunstverzamelaars Anton Kröller en Helene Kröller-Müller, die zijn werk kochten. Zijn werk is gepresenteerd in retrospectieven in het Frans Hals Museum in Haarlem in 1951, het Groninger Museum in 1968 en het Drents Museum in Assen in 1993. Het Drents Museum beheert tevens een deel van zijn nalatenschap.

BART PEIZEL, Stilleven met boeken, 1933, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

Bart Peizel (*1887 – †1974) studeerde aan de Academie Minerva in Groningen en volgde tekenlessen in Amsterdam. Hij was een populair en productief portretschilder met oog voor detail. Peizel kreeg opdrachten van een groot aantal prominente figuren in Amsterdam en schilderde daarnaast landschappen, stadsgezichten en stilleven. Hij was getrouwd met de schilder Thérèse Ansing, de zus van Lizzy Ansingh die lid was van de Amsterdamse Joffers. 27 jaar lang was Peizel voorzitter van de Sint Lucas Schildervereniging. Daarnaast was hij lid van verschillende kunstenaarsverenigingen in Amsterdam en Den Haag. In 2007 presenteerde het Veenkoloniaal Museum in Veendam een solotentoonstelling en publicatie met schilderijen, tekeningen en aquarellen van Peizel.

WIM VAN DE PLAS, Kid Oliveira (bokser), 1939, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

Wim van de Plas (*1913 – †1984) studeerde in Tilburg, Amsterdam, Antwerpen en Parijs. Na zijn studie ontving hij nationale subsidies en doceerde aan kunstacademies in Tilburg en 's Hertogenbosch. In 1939 won hij de tweede prijs in de tentoonstelling Noord-Brabantse schilder- en beeldhouwkunst in het Van Abbemuseum in Eindhoven met een schilderij van de Portugese boxer Kid Oliveira. Van der Plas verwierf bekendheid met zijn portretten van hoogwaardigheidsbekleders, waaronder koningin Juliana. In 1984 presenteerde het Kempenland Museum in Eindhoven een retrospectief over Van de Plas. Een nieuwe solotentoonstelling met het werk van Van de Plas werk opent in 2013 in Museum Slager in 's Hertogenbosch, precies honderd jaar na zijn geboorte.

DARAGH REEVES, A Still Life of a Cigarette and Smoke, 2013, sigaret, nylon draad, veren, lint, wol vezels, lijn

Portrait of Eliza Watching "My Fair Lady" on TV, 2013, inkt op gevonden afbeelding

Daragh Reeves' bijdrage bestaat uit twee kleine intuïtieve interventies in de tentoonstelling. De eerste, een stilleven van een sigaret, strekt zich uit in drie dimensies en is niet langer stil. De tweede is een vervolg op een serie waarin Reeves een film toont voor iemand die de kunstenaar nog nooit heeft gezien. Vervolgens maakt de Reeves een portret van de persoon terwijl deze naar de film kijkt.

* In het kader van de tentoonstelling presenteert Reeves op 23 april een avond met cinematografische experimenten in het EYE Film Instituut Nederland. Tijdens deze avond verkent ze het begrip 'leftovers' door middel van archiefmateriaal, found footage, verouderde technologieën en nieuwe perspectieven. Meer informatie vindt u in het publieksprogramma.

Daragh Reeves' (1974) tekeningen, schetsen, posters, installaties, dia's, films, video's en objecten getuigen van een interesse in filmische processen en de relatie tussen taal en beeld. De beelden die hij maakt lijken fragmenten van een groter verhaal of script, waarbij een

specifiek moment in een verhaal bewust onopgelost blijft. Reeves ontving een MFA van de School of Visual Arts, New York en studeerde aan De Ateliers in Amsterdam. Recente tentoonstellingen van zijn werk zijn gepresenteerd bij W139, Amsterdam; het Stedelijk Museum Amsterdam; Oporto, Lissabon, Museu de Art Moderna, Sao Paolo en Capacete, Rio De Janeiro. Reeves woont en werkt in Brussel.

COBA RITSEMA, [Stilleven met beeldje](#), geen datum, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

Coba Ritsema (*1876 – †1961) was student Toegepaste Kunsten in Haarlem en studeerde aan de Rijksakademie van Beeldende Kunsten Amsterdam tussen 1893 en 1897. Ritsema was een van de zeven Amsterdamsche Joffers. De meeste Joffers schilderden in een impressionistische stijl en studeerden onder August Allabé. Ritsema won meerdere prijzen voor haar werk, dat voornamelijk bestaat uit bloemstillevens, portretten en genreschilderijen met krijt en olieverf. Ze was lid van de Amsterdamsche kunstenaarsverenigingen Sint Lucas, Pulchri Studio en Arti et Amicitiae.

GÉ RÖLING, [Siciliaanse jaarmarkt](#), 1933, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

Gé RÖLING (*1904 – †1981) studeerde kunst in 's Hertogenbosch en Amsterdam. Na zijn studie reisde hij naar Sicilië, Frankrijk, Canada, Scandinavië en Amerika. Röling was werkzaam als leraar in Canada en aan de Rijksakademie in Amsterdam, waar hij het hoofd van de tekenafdeling was. Hij had studenten als Karel Appel, Constant Corneille en Ad Dekkers. Als aquarellist, grafisch kunstenaar en schilder werkte hij voornamelijk aan kleurrijke stillevens, portretten en landschappen in een realistische stijl.

DIO ROVERS, [Stilleven met haan](#), geen datum, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

Dio ROVERS (*1896 – †1990), de zoon van een schilder en commercieel kunstenaar, studeerde van 1910 tot 1914 aan de Academie van Antwerpen.

Later werkte hij als tekenaar en architectonisch restaurateur in Breda, waar hij ook zijn praktijk als schilder en beeldhouwer voortzette. Rovers was een van de oprichters van de Academie voor Schone Kunsten St. Joost in Breda.

WOUT SCHRAM, [Stilleven met fles](#), geen datum, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

Wout Schram (*1895 – †1987) studeerde aan de Rijksakademie van Beeldende Kunsten te Amsterdam onder Antoon Derkinderen. Als schilder, grafisch kunstenaar en aquarellist maakte hij figuratieve portretten, stillevens en hangezichten. Schram wordt geassocieerd met het nieuwe realisme, een stroming in de schilderkunst waarin gezocht werd naar een objectieve weergave van de werkelijkheid. Zijn werk is gepresenteerd in combinatie met het werk van de Nederlandse Magische Realisten in tentoonstellingen als [Magie en zakelijkheid](#) in het Museum voor Moderne Kunst, Arnhem in 1999-2000, Scharm was zowel lid van de schildersverenigingen Sint Lucas en Arti et Amicitiae in Amsterdam als van de Gooische Schildersvereniging.

ALBERT SERVAES, [Portret van Henri van Abbe](#), 1937, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

Een portret van de oprichter van het Van Abbemuseum, de sigarenfabrikant Henri van Abbe. Het schilderij werd een jaar de opening van het museum gemaakt. Van Abbe overleed drie jaar later.

Albert Servaes (*1883 – †1966) was een Belgische expressionistische schilder die aan de Academie voor Schone Kunsten in Gent, België, studeerde. Na zijn opleiding vertrok de illustrator, schilder en ontwerper naar Laetham-Saint-Martin, waar veel kunstenaars woonden die gerekend worden tot het symbolisme. Servaes was een religieus man die het duistere, dramatische lijden van Christus vaak tot onderwerp nam. In 1944 verhuisde Servaes naar Luzerne en verwierf hij de Zwitserse nationaliteit.

WILLIAM HENRY SINGER, [Zomerdag](#), 1929, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

William Henry Singer (*1868 – †1943) was de zoon van een Amerikaanse staalmagnaat. In 1901 verhuisde hij naar Parijs om te studeren aan de Académie Julian. Later verhuisde hij naar een kunstenaarsgemeenschap in Laren, Nederland. Singer was kunstverzamelaar en schilder. Zijn landschappen, stillevens en genreschilderijen worden geassocieerd met de Larense School. Veel schilders verhuisden in de laat-negentiende eeuw naar de pastorale streek rond Laren. Ze werkten 'en plein air' en lieten zich inspireren door de natuurlijke schoonheid van het landschap. Singer was lid van de National Academy of Design, de Allied Artists of America, The Players, de American Art Association in Parijs en de kunstenaarsvereniging Sint Lucas Art in Amsterdam. Veel van zijn werken en de werken uit zijn verzameling zijn ondergebracht in de collectie van het Singer Laren Museum in Laren, opgericht door zijn vrouw Anna in 1954.

JAN SLUIJTERS, [Liggend naakt](#), 1931, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

Vanuit economisch oogpunt is het schilderij van Jan Sluijters het meest waardevolle werk in de tentoonstelling.

Jan Sluijters (*1881 – †1957) studeerde aan de Rijksakademie van Beeldende Kunsten in Amsterdam. In 1904 won hij met Walter Vaes de Prix de Rome. Sluijters verwierf bekendheid met zijn vrouwen, naakten, bloemstukken en landschappen in heldere, vrolijke kleuren met expressionistische invloeden. Fauvisme, impressionisme en expressionisme vormden belangrijke invloeden voor de praktijk van Sluijters, maar altijd werkte hij in een kleurrijke en figuratieve stijl. Na de Tweede Wereldoorlog richtte Sluijters zich net als veel andere Europese kunstenaars zich op nieuwe vormen van realisme in plaats van de vormexperimenten van de vooroorlogse avant-garde. Sluijters wordt beschouwd als een pionier van het

Nederlandse modernisme vanwege zijn schilderijen tussen 1906 en 1916. Zijn latere werk toont een hernieuwde belangstelling voor de traditionele Nederlandse schilderkunst en het meer sobere realisme uit zijn vroege carrière. Sluijters was invloedrijk voor veel kunstenaars, waaronder Piet Mondriaan en de leden van de CoBRA beweging. Tijdens zijn leven presenteerde het Stedelijk Museum in Amsterdam retrospectieven met zijn werk in 1927, 1931, 1941 en 1951.

WALTER VAES, [Meisjesportret](#), 1936, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

Walter Vaes (*1882 – †1958) genoot zijn studie aan de Academie van Antwerpen onder leraren als Piet Verhaert. De Belgische grafisch kunstenaar, schilder en tekenaar maakte stillevens, portretten en stadsgezichten met inkt, olie en potlood. Vaes wordt beschouwd als een leidende figuur in het laat-impressionistisch realisme in België. In 1904 won Vaes samen met Jan Sluijters de prestigieuze Prix de Rome. Hij gaf les aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten en het Nationaal Hoger Instituut voor Schone Kunsten in Antwerpen.

BARBARA VISSER, [17 Left Out Leftovers \(Bourgeois\); 17 Farrow & Ball Archive Colours](#), 2013, verkleuren, foto's

Visser toont een selectie aan kleuren en afbeeldingen van schilderijen, die met elkaar gemeen hebben dat ze bewust niet publiekelijk worden getoond door de eigenaar/curator. Visser verwijst hiermee naar de macht van de curator om een bepaald kunstwerk belangrijk of overbodig te maken.

Vanaf het begin van haar carrière onderzoekt Barbara Visser (1966) de relatie tussen registratie en dramatisering. Haar werk wordt gedreven door een fascinatie voor origineel en kopie, historische verhalen en geconstrueerde biografieën. Haar verkenning van de authenticiteit van beelden en de interpretatie van de toeschouwer beïnvloeden zowel de vorm als de inhoud van haar werk. Haar projec-

ten worden uitgevoerd in verschillende media, waaronder fotografie, film, video, tekst, drukwerk en performances. Visser heeft deelgenomen aan de Bienal de Sao Paulo; Brazilië (2006); Manifesta, Trento (2008) en de Biënnale van Venetië, Nederlands Paviljoen (2011). Visser woont en werkt in Amsterdam.

CORNELIUS VREEDENBURGH, Polderlandschap, 1931, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

Cornelis Vreedenburg (*1880 – †1946) was een schilder van de Larense School. Vreedenburg schilderde in een realistische stijl en maakte stillelevens, landschappen en dorpsgezichten, waarbij hij een bijzondere interesse toonde in landschappen met water en de Amsterdamse grachten. Zijn werk werd verzameld door koningin Wilhelmina. Hij was lid van de Pulchri Studio in Den Haag en maakte reizen naar Frankrijk, Duitsland, Zwitserland, Italië en Palestina om te schilderen.

BETSY WESTENDORP-OSIECK, Het hoedje, geen datum, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

Betsy Westendorp-Osieck (*1880 – †1968) studeerde aan de Rijksakademie van Beeldende Kunsten in Amsterdam onder Antoon Derkinderen en Auguste Allabé. Ze was lid van de Amsterdamse Joffers, een groep vrouwelijke kunstenaars die tegen het einde van de negentiende eeuw samen werkten en exposeerden. Net als andere leden van de Joffers schilderde Westendorp-Osieck in een realistische stijl en legde zich vooral toe op portretten, landschappen, genreschilderijen en stillelevens. Westendorp-Osieck was lid van een aantal kunstenaarsverenigingen, waaronder Sint Lucas, Arti et Amicitiae, de Pulchri Studio en de Hollandse Aquarellistenkring. Tijdens haar leven reisde ze veel, ondermeer naar Nederlands-Indië, China en Japan.

MATTHIEU WIEGMAN, Portret van Trees, geen datum, olie op canvas. Collectie Van Abbemuseum

Matthieu Wiegman (*1886 – †1971) studeerde aan de Rijksakademie van Beeldende Kunsten in Amsterdam. In 1911 verhuisde Wiegman naar Bergen, waar hij voornamelijk stillelevens, landschappen en portretten maakte. Net als Arnout Colnot en Leo Gestel was Wiegman een prominent lid van de Bergense School. De schilders van de Bergense School woonden en werkten in de omgeving van Bergen, een kunstenaarsstad in Noord-Holland, tussen 1915 en 1925. Leden van deze modernistische stroming werkten in een expressionistische stijl, maar hun werk wordt gekenmerkt door donkere, meer neerslachtige kleuren. Het werk van Wiegman werd kleurrijker naarmate hij ouder werd.

TIMMY VAN ZOELLEN, Miasmatic Revisionism (Clinical PDF), 2013, papier, inkt, was

Miasmatic Revisionism (Clinical PDF) is in de eerste plaats een afdruk van een digitale PDF (Portable Document File). Deze file is afkomstig van de conservatoren van het van Abbe museum en bestaat uit een overzicht van alle 'bourgeois leftover' schilderijen. Tijdens de voorbereidingen voor de tentoonstelling Bourgeois Leftovers is het document meerdere malen bewerkt. De hoeveelheid werken werd bijvoorbeeld aangepast en er zijn verschillende versies naar de deelnemende hedendaagse kunstenaars gestuurd. De interventie van Van Zoelen toont de PDF in de 'oorspronkelijke' vorm, namelijk de manier waarop de curatoren van de Appel de 'bourgeois leftovers' voor het eerst zagen, als een stapel uitgeprinte afbeeldingen in een hoek van een tentoonstellingsruimte.

Het werk van Timmy van Zoelen (1982) toont de eigenzinnige humor van de kunstenaar en zijn obscene en grappige opvattingen over natuur, geschiedenis en geluk. Zijn oeuvre vormt een voortdurende evaluatie van verschillende noties rond 'verlangen' en gaat nader in op de dynamiek tussen presentatie en representatie, voorspel en resultaat, onthouding en genot, en het materiële en het virtuele.

KARIMA BOUDOU (1987) is een curator en kunsthistoricus die momenteel woont en werkt in Amsterdam. Ze studeerde kunstgeschiedenis in Montpellier en Rennes en filosofie in Nanterre. Boudou werkte als assistent curator bij Palais de Tokyo en L'appartement 22 in Rabat (MO). In 2011 was zij medeoprichter van een onafhankelijk collectief van curatoren, DIS/PARERE, waarmee ze tentoonstellingen samenstelde in Frankrijk en Venetië, Italië. Samen met Manuel Ramirez stelde ze een project samen met kunstenaar Judith Deschamps bij FRAC Bretagne (FR, 2011). Op uitnodiging van Institut Francais, Maison Descartes (Amsterdam) realiseert ze in juni 2013 een tentoonstelling met de kunstenaars Donelle Woolford, Adrian Piper, Mathieu K. Abonnenc en Soufiane Ababri.

KARI Cwynar (1985) is een curator en schrijver. Cwynar heeft een achtergrond in kunstgeschiedenis en een bijzondere interesse in taal. Ze schreef voor een aantal tijdschriften en tentoonstellingscatalogi en was daarnaast werkzaam als curator voor The Banff Centre en de National Gallery of Canada. Recente tentoonstellingen zijn Lynne Cohen Foto's 1973 to 1978, The Banff Centre, Banff (2012); The Work Locates Itself, Columbia University, New York (2012); en The Collector's Circle, The Banff Park Museum, Banff (2012). Cwynar is medeoprichter van een kleinschalig tentoonstellingsplatform genaamd The Cedar Room. Momenteel werkt ze aan een tentoonstelling over de kracht ondermijnend lachen bij apexart gallery (New York).

ANGELA JERARDI (1979) is een curator en kunstenaar. Tot voor kort bekleedde ze de functie van directeur bij FLUXspace, een non-profit artist run space in Philadelphia. Recente FLUXspace projecten zijn ondermeer No Soul for Sale bij het X Initiative, New York (2010) en TATE Modern, Londen (2011), Kat Culchur (2011) en een publicatie in reactie op de tekst re: Where Art Belongs van Chris Kraus. Ze studeerde antropologie aan het Earlham College en is dol op taco's.

SRAJANA KAIKINI (1986) behaalde een MA in Arts and Aesthetics aan de Jawaharlal Nehru University, New Delhi en een architectuurdiplooma. Ze schrijft over kunst en film en is betrokken bij projecten over nieuwe mediakunst in relatie tot urbanisme. Eerdere projecten waarbij ze optrad als curator zijn Adventures of a Narcoleptic Flaneur, een tentoonstelling in samenwerking met het Raqs Media Collective bij de Gallery of School of Arts and Aesthetics, JNU, Delhi (2011) en Familiar Strangers, onderdeel van de India Foundation for the Arts and KCFS curatorial workshop project in Mumbai (2012). Kaikini is een klassiek opgeleid Odissi danseres en heeft een interesse in de relatie tussen woord en beeld.

FLORENCIA PORTOCARRERO (1981) is een curator, docent en psychoanalytisch psychotherapeut. Portocarrero behaalde haar BA in de klinische psychologie aan de Pontifical Catholic University of Peru, waar ze een MA in psychoanalytische theorie heeft afgerond. In 2008 was ze werkzaam als assistent curator bij de (E) star Gallery. Recente projecten zijn ondermeer The State of Fictions, Spanish Cultural Center, Lima (2010), Historical Animals, School of Art and Design Corriente Alterna (2012), Black Days, Revolver Gallery) en The Tyranny of Intimacy, Spanish Cultural Center, Lima (2012).

ALEXANDRA STOCK (1982) is een curator en kunstenaar. Eerder werkte ze bij Cairo's Townhouse Gallery (2007-2012) als assistent van de directeur, manager van het internationale residency programma en associate curator. Gedurende deze periode realiseerde ze meerdere culturele projecten in Egypte en het buitenland. Stock heeft een BFA met een specialisatie in theorie, die ze behaalde aan de Zurich University of the Arts. Ze is Internationaal Raadslid Art in the 21st Century van PBS. Haar eigen werk presenteerde ze op diverse locaties, waaronder CiC, Photo08 Zurich, Photography Museum Braunschweig, Museum Folkwang Essen, Marres, en Schunck*, en op festivals in Zwitserland, Egypte, Togo.

Bourgeois Leftovers

20 April – 16 June, 2013

de Appel arts centre
Prins Hendrikkade 142
1011 AT Amsterdam

www.bourgeoisleftovers.com
www.deappel.nl

Curators/en: Karima Boudou,
Kari Cwynar, Angela Jerardi,
Srajana Kaikini, Florencia
Portocarrero, and Alexandra
Stock

Interns/stagiaires: Marjolein
van der Loo, Renske
Noordhuis, Julia van Grieken

Technical realization/tech-
niek: Sjoerd Tim and team;
Justin Gosker and team

Translation/vertaling: Guus
van Engelshoven

Design: Bart de Baets

Print/Druk: Speed-o-Print

**SPECIAL THANKS TO
MET DANK AAN**

All of the artists; Ann
Demeester, Nell Donkers,
Edna van Duyn, Guus van
Engelshoven, Nathalie
Hartjes, Lara Hillebrants,
Tony Hofman, Marieke Isha,
Renée Jongejan, Patrick
Landsaat, and all staff at de
Appel; Christiane Berndes,
Jantine Claus, Charles
Esche, Annie Fletcher,
Chantal Kleinmeulen, Trudy
van der Meerraker, Daniel
Neugebauer, Toos Nijssen,
Steven ten Thije, Bettine
Verkuijlen, Margo van de
Wiel, and all staff at the
Van Abbemuseum; Moosje
Goosen; Frascati Theatre;
Antiek Centrum; Institut
Français, Maison Descartes;
Farrow & Ball; Kortmann
APS; Edwin Becker; Emma
van der Put and Timmy van
Zoelen; all Voordekunst
contributors; all of our tutors;
Mark Jansen and all staff at
MOES; Hendrik Folkerts and
the Stedelijk Museum; Anna
Abrahams and the EYE Film
Institute.

With financial support by the
City of Amsterdam, the Minis-
try of Education, Culture and
Science and all Voordekunst
contributors/Met financiële
steun van de Gemeente
Amsterdam, Ministerie van
OCW en alle donateurs van
Voordekunst

**ABOUT DE APPEL
CURATORIAL
PROGRAMME**

Initiated in 1994 as an in-
house international training
trajectory for young curators,
the Curatorial Programme of
de Appel arts centre offers
its participants hands-on
experiences and skills for the
further development of their
professional career. Each
year the programme culmi-
nates with the collective de-
velopment of a final project at
de Appel arts centre.

Sinds 1994 organiseert de
Appel het Curatorial Pro-
gramme. Gedurende dit pro-
fessionele ontwikkelingstra-
ject krijgen jonge curatoren
uit verschillende werelddelen
vaardigheden aangeleerd en
ervaringen aangeboden.